

KOUVOLAN KAUPUNKI

ESI- JA PERUSOPETUKSEN

OPETUSSUUNNITELMA

2016

Yleinen osa

Luvut 1-10

SISÄLLYSLUETTELO

1. OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA KOUVOLAN ESI- JA PERUSOPETUKSEN YHTEINEN OPETUSSUUNNITELMA	4
1.1. Koulun esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmassa käytettävät käsitteet	4
1.2. Koulun esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen	4
1.2.1. Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri esiopetuksessa	4
1.2.2. Perusopetuksen arviointi	6
1.3. Opetussuunnitelmaa tukevat paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat	6
2. ESI- JA PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN KOUVOLASSA	7
2.1. Esiopetus	7
2.2. Perusopetus	7
2.2.1. Tuntijako	8
2.2.2. Kieliohjelma	8
2.2.3. Esi- ja perusopetuksen arvoperusta	9
2.3. Oppimiskäsitys	11
3. ESI- JA PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ	11
3.1. Laaja-alainen osaaminen	11
4. KASVUA, OPPIMISTA JA YHTENÄISTÄ ESI- JA PERUSOPETUSTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI	19
4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen	19
4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	19
4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat	22
4.3.1. Oppimisympäristöt	22
4.3.2. Työtavat	23
4.4. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	23
5. OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄN ESI- JA PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN	25
5.1. Yhteinen vastuu esiopetus- ja koulupäivästä	25
5.2. Yhteistyö	26
5.2.1. Osallisuus päiväkodeissa ja kouluissa	26
5.2.2. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	26
5.2.3. Päiväkodin ja koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa	27
5.3. Kouluissa käytävät kasvatustieteelliset ja kurinpidolliset keinot	28
5.4. Opetuksen järjestämistapa	28
5.4.1. Vuosiluokkiin sitomaton opetus kouluissa	28
5.4.2. Yhdysluokkaopetus kouluissa	29
5.4.3. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus kouluissa	30
5.4.4. Joustava perusopetus kouluissa	30
5.4.5. Opetus erityisissä tilanteissa esi- ja perusopetuksessa	34
5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta	34
5.5.1. Koulun kerhotoiminta	34
5.5.2. Koulun kirjastotoiminta	35
5.5.3. Kouluruokailu	35
5.5.4. Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteinen toiminta	36
5.5.5. Koulumatkat ja -kuljetukset	37
5.5.6. Kuljetus esiopetuksessa	37
6. ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TUKENA	37
6.1. Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri perusopetuksessa	37

6.2.	Arvioinnin kohteet koulussa	38
6.2.1.	Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin	38
6.2.2.	Oppilaiden ikäkauden ja edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt	38
6.2.3.	Oppilaan itsearviointi	38
6.2.4.	Oppiminen arvioinnin kohteena	39
6.2.5.	Työskentely arvioinnin kohteena	39
6.2.6.	Käyttäytyminen arvioinnin kohteena	40
6.3.	Opintojen aikainen arviointi koulussa	40
6.3.1.	Oppilaan arviointi lukukauden ja -vuoden päättyessä	40
6.3.2.	Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana	42
6.3.3.	Arviointi nivelkohdissa	42
6.3.4.	Valinnaisaineiden arviointi	42
6.3.5.	Maahanmuuttajien arviointi	43
6.3.6.	Erityisen tuen oppilaiden arviointi	43
6.4.	Perusopetuksen päättöarviointi	43
6.5.	Esi- ja perusopetuksessa käytettävät todistukset	43
7.	KASVUN, OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI	43
7.1.	Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	43
7.1.1.	Ohjaus tuen aikana	44
7.1.2.	Kodin kanssa tehtävä yhteistyö tuen aikana	44
7.2.	Yleinen tuki	45
7.3.	Tehostettu tuki	46
7.3.1.	Pedagoginen arvio	47
7.3.2.	Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana	47
7.4.	Erityinen tuki	47
7.4.1.	Pedagoginen selvitys	48
7.4.2.	Erityisen tuen päätös	48
7.4.3.	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	49
7.4.4.	Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen	50
7.4.5.	Pidennetty oppivelvollisuus	50
7.4.6.	Toiminta-alueittain järjestettävä opetus	51
7.5.	Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	51
7.5.1.	Tukiopetus	51
7.5.2.	Osa-aikainen erityisopetus	52
7.5.3.	Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet	52
7.5.4.	Paikallisia käytänteitä	53
8.	OPPILASHUOLTO	57
8.1.	Monialainen oppilashuollon yhteistyö	57
8.2.	Yhteisöllinen oppilashuolto	58
8.3.	Yksilökohtainen oppilashuolto	59
8.4.	Oppilashuoltosuunnitelmat	59
9.	MONIKIELISET OPPILAAT	59
10.	VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA	61
10.1.	Vieraiden kielten valinnaiset ja vapaaehtoiset oppimäärät	61
10.2.	Muut valinnaiset aineet	61
10.3.	Painotukset	61

1. Opetussuunnitelman perusteet ja Kouvolan esi- ja perusopetuksen yhteinen opetussuunnitelma

Kouvolan esi- ja perusopetuksen yhteinen opetussuunnitelma on laadittu perustuen valtakunnallisiin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin (2014). Tämän yhteisen opetussuunnitelman lisäksi jokainen päiväkotitoi ja koulu laatii oman opetussuunnitelmansa, jossa täsmennetään kunnallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyjä asioita.

Valtakunnalliset perusteet, kunnan opetussuunnitelma sekä päiväkodin ja koulun opetussuunnitelma muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden.

Kouvolan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja eri sidosryhmien yhteistyönä.

1.1. Kouvolan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmassa käytettävät käsitteet

Tässä opetussuunnitelmassa sanalla oppilas tarkoitetaan esiopetuksessa olevaa lasta sekä perusopetuksen luokilla 1–9 olevaa oppilasta. Sanalla opettaja tarkoitetaan lastentarhanopettajaa, luokanopettajaa, aineopettajaa, erityisopettajaa, erityisluokanopettajaa sekä oppilaanohjaajaa.

Päiväkodin toimintasuunnitelmasta ja koulun lukuvuosisuunnitelmasta käytetään yhteistä nimitystä vuosittainen suunnitelma.

Alkuopetuksella tarkoitetaan perusopetuksen vuosiluokkia 1–2.

Opetussuunnitelman otsikoissa ja eri kohdissa on erikseen mainittu, mikäli kyseinen asia koskee pelkästään esi- tai perusopetusta. Mikäli erillistä mainintaa ei ole, koskee opetussuunnitelma sekä esi- että perusopetusta.

1.2. Kouvolan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

1.2.1. Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri esiopetuksessa

Esiopetuksessa arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta ja tuetaan lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Lapsilähtöisen toiminnan suunnittelemisen edellytyksenä on toiminnan arviointi. Esiopetuksen arviointiin osallistuvat lapset, huoltajat

ja henkilöstö. Esi- ja alkuopetuksen henkilöstö arvioi opetussuunnitelman toteutumista yhteistyössä vuosittain. Arvioinnin tulee olla jatkuvaa.

Arviointitiedon pohjalta esiin nousseet kehittämiskohteet työstetään käytännön toimenpiteiksi päiväkodin ja koulun vuosittaisessa suunnitelmassa. Esiopetukseen osallistuvien lasten, huoltajien ja henkilöstön arviointi ja palaute otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Esiopetuksen henkilöstön tulee tehdä itsearviointia tavoitteellisesti, systemaattisesti ja säännöllisesti.

Esiopetuksen tavoitteiden toteutumista arvioidaan toimintakulttuurin kehittymistä ohjaavien periaatteiden pohjalta. Toimintakulttuurin arviointi kohdistuu johtamiseen, henkilöstön osaamiseen ja ammattitaitoon sekä käytettävissä oleviin tiloihin, välineisiin ja materiaaleihin. Arvioinnin tulee kohdistua myös esiopetusyhteisön vuorovaikutukseen, ilmapiiriin sekä pedagogisiin käytäntöihin. Tavoitteena on kaikille yhteisen esiopetuksen tärkeys, oppimisen ja oivalluksen ilo, lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana sekä lapsen hyvinvointi ja turvallinen arki. Toimintaympäristön arviointi kuvataan tarkemmin päiväkodin tai koulun opetussuunnitelmassa.

Lapseen kohdistuvan arvioinnin tulee olla rohkaisevaa ja kannustavaa. Sen lähtökohtana ovat lapsen omat ja koko ryhmän toiminnalle asetetut tavoitteet. Se on keskustelevaa ja vuorovaikutteista toimintaa ja sen avulla lapsen edistyminen hänen oppimisessaan tehdään näkyväksi ja kuulluksi. Opettajan tehtävänä on seurata lapsen kehittymistä ja oppimista lapsen työskentelyn, käyttäytymisen ja oppimisen edistymisen näkökulmasta. Arvioinnin tekeminen edellyttää lapsen toiminnan havainnointia ja dokumentointia arjessa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteisessä arvioinnissa voidaan käyttää apuna yhteisesti sovittuja arviointivälineitä, kuten Eskarin arki -materiaalia.

Lapsen itsearvioinnin kehittäminen on oleellinen osa esiopetusta. Itsearvioinnin tavoitteena on lisätä lapsen ymmärrystä omasta oppimisprosessistaan, mikä rakentaa pohjaa lapsen myönteiselle kuvalle itsestään oppijana. Itsearviointi edistää lapsen osallisuutta. Lapsiryhmää ohjataan arvioimaan yhteisten tehtävien onnistumista.

Tiedonsiirto esiopetuksesta perusopetukseen kuvataan luvussa 7.

1.2.2. Perusopetuksen arviointi

Opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin.

Kouvolan perusopetuksessa tämä arviointi toteutetaan vuosittaisen suunnitelman sähköisellä arvioinnilla, johon osallistuvat koulujen opetushenkilöstö, 3.–9. luokkien oppilaat ja heidän huoltajansa. Arviointi toteutetaan kahden vuoden välein.

Vuosittaisen suunnitelman runkona toimivat perusopetuksen laatukriteerit, jotka on muokattu paikallisiin tarpeisiin soveltuviksi. Lukuvuosisuunnitelma koostuu seuraavista osista:

- johtaminen
- henkilöstö
- talous
- arviointi ja kehittäminen
- opetussuunnitelma
- opetus ja opetusjärjestelyt
- oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki
- kodin ja koulun yhteistyö sekä oppilaiden osallisuus ja vaikuttaminen
- fyysinen oppimisympäristö ja sen turvallisuus
- edellisen lukuvuoden vuosittaisen suunnitelman arvioinnin ja tulosten hyödyntäminen ja tulevan lukuvuoden kehittäminen ja painopisteet.

Jokaisesta osa-alueesta on laadittu useita laatukriteereitä, joita vasten koulut kuvaavat omat toimintansa (prosessinkuvaus). Arvioinnin tavoitteena on tunnistaa koulujen ja koko perusopetuksen vahvuudet ja kehittämiskohteet.

Arvopohjasta, oppimiskäsityksestä, toimintaympäristöstä ja laaja-alaisesta osaamisesta laaditaan vuosittaiseen suunnitelmaan omat laatukriteerinsä ja koulut ohjeistetaan prosessin kuvaukseen kyseisiltä alueilta. Näiden kriteerien toteutumista seurataan osana vuosittaisen suunnitelman sähköistä arviointia.

1.3. Opetussuunnitelmaa tukevat paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat

Seuraavat paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat tukevat opetussuunnitelman toteutumista:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

- Päiväkotien ja koulujen turvallisuus- sekä oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelmat
- Koulujen ohjaussuunnitelmat
- Varhaiskasvatussuunnitelma
- Ruokahetki-ravitsemuskäsikirja
- Kouvolan kaupungin monikulttuurisuusohjelma
- Kymenlaakson ympäristökasvatusstrategia
- Kouvolan kaupungin ympäristöohjelma
- Väylä yrittäjyyteen – Kaakkois-Suomen Yrittäjyysstrategia
- Aamu- ja iltapäivähoidon suunnitelma
- Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- Perusopetuksen lisäopetuksen suunnitelma
- Esiopetuksen Suomi toisena kielenä oppimisen ja opetuksen käsikirja
- Oppilaan oman äidinkielen opetussuunnitelma
- Päiväkotien toimintasuunnitelmat ja koulujen lukuvuosisuunnitelmat

2. Esi- ja perusopetuksen järjestäminen Kouvolassa

2.1. Esiopetus

Esiopetus järjestetään kouluissa, kaupungin päiväkodeissa sekä ostopalveluna yksityisissä päiväkodeissa. Esiopetusta annetaan suomen kielellä sekä Svenska Lekskolanissa ruotsin kielellä.

Esiopetusta järjestetään vähintään 700 tuntia koulujen työpäivinä lukuun ottamatta lauantaityöpäiviä.

2.2. Perusopetus

Kouvolassa perusopetusta annetaan suomen kielellä lukuun ottamatta Svenska Skolania, jossa opetuskielenä on ruotsi. Viittomakieltä äidinkielenään opiskeleva oppilas ohjataan lähikouluun, jossa hänelle varmistetaan riittävä tuki.

Opetus järjestetään osittain eheyttynä. Eheytetty opetus painottuu alaluokille ja ainejakoisuus lisääntyy yläkoulussa. Eheytetty opetus kuvataan opetussuunnitelman luvussa 4.4.

2.2.1. Tuntijako

Kouvolan perusopetuksessa noudatetaan valtioneuvoston määräystä tuntijaosta (Valtioneuvoston asetus 422/2012). Paikallisesti on määritetty, mitä kaikille yhteisiä oppiaineita ja kuinka paljon kullakin vuosiluokalla opetetaan. Koulukohtaisia painotuksia ja käytännönjärjestelyjä voidaan tehdä taide- ja taitoaineissa sekä valinnaisaineissa. Lisäksi yläkoulussa jaksotetaan koulukohtaisesti opetusta ruotsin kielessä, terveystiedossa ja oppilaanohjauksessa. Näistä jokaista oppiainetta on opetettava yläkoulun kaikilla vuosiluokilla. Kukin koulu määrittelee oman tuntijakonsa noudattaen kaupungin yhteisessä opetussuunnitelmassa sovittuja linjauksia.

Ruotsinkielisessä opetuksessa (Svenska skolan) olevien oppilaiden ja äidinkieleltään viittomakielisten oppilaitten opetuksessa noudatetaan omaa tuntijakoa, jossa on otettu huomioon ruotsin kielen ja viittomakielen opiskelun vaatimukset opiskelussa.

Kouvolan kaupungin perusopetuksen vuosiluokkien 1–9 vähimmäistuntijako on tämän opetussuunnitelman liitteenä.

2.2.2. Kieliohjelma

	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
A1-kieli (EN)	3 vvt	2	2	2	2	3	2
A2-kieli (SA, RA, VE)		2 vvt	2	2	2	2 *)	2 *)
B1-kieli (RU)				2 vvt	**))	**))	**))
B2-kieli (valinnaisaine)						2 vvt	2

*) Opiskellaan valinnaisaineena

**) Yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä 4

A1-kielenä aloitetaan kaikissa kouluissa kolmannelta luokalta englanti. A1-kieltä opiskellaan 3. luokalla 3 vuosiviikkotuntia, 4.–7. luokilla 2 vuosiviikkotuntia, 8. luokalla 3 vuosiviikkotuntia ja 9. luokalla 2 vuosiviikkotuntia.

Vapaaehtoinen A2-kieli aloitetaan 4. luokalta. Opetuksessa pyritään siihen, että perusopetuksen päättyessä oppilaat käyttävät A1- ja A2-kieltä samantasoisesti.

A2-kielenä voidaan opiskella saksaa, ranskaa tai venäjää. Ryhmän aloittaessa minimiryhmäkoko on 12 oppilasta. A2-kieltä opiskellaan 4.–9. luokilla 2 vuosiviikkotuntia. 8. ja 9. luokalla A2-kielen tunnit sisältyvät oppilaan valinnaisaineisiin.

A2-kielen valinta tehdään koko perusopetuksen ajaksi. Oppilas voi keskeyttää opiskelun vain perustellusta syystä. Koulut voivat muodostaa yhteisiä ryhmiä tai mahdollisuuksien mukaan antaa etäopetusta hyödyntävää opetusta.

Ruotsin kielen B1-oppimäärä aloitetaan kaikissa kouluissa 6. luokalla, jolloin kieltä opiskellaan 2 vuosiviikkotuntia. 7.–9. luokkien yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä on 4. Opiskelun jaksottaminen tapahtuu koulukohtaisesti.

8. luokalta alkava vapaaehtoinen B2-kieli on ranska, saksa tai venäjä. Ryhmä voidaan perustaa, kun sen valitsee riittävä määrä oppilaita.

Svenska Skolanin oppilaat opiskelevat A1-kielenä suomen kieltä 2. luokalta alkaen sekä A2-kielenä englantia pakollisena 4. luokalta alkaen.

2.2.3. Esi- ja perusopetuksen arvoperusta

Kouvolan kaupungin esi- ja perusopetus rakentuu opetussuunnitelman perusteissa esitetylle arvoperustalle:

- oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen
- ihmisyyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia
- kulttuurinen moninaisuus rikkautena
- kestävän elämäntavan välttämättömyys.

Tämän arvoperustan lisäksi Kouvolan esi- ja perusopetuksessa arvoja ovat:

- oppilaan paras
- oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi
- toisen kunnioittaminen
- vastuullisuus
- yhteisöllisyys
- edistyksellisyys
- luovuus
- turvallisuus.

Oppilaan kannalta näiden arvojen toteutuminen opetuksessa tarkoittaa, että

- hänen ainutlaatuisuutensa ja yksilöllisyytensä huomioidaan ihmisarvoltaan tasa-arvoisesti ja
- häntä ohjataan aktiiviseksi, vastuulliseksi, muut huomioivaksi, työtä tekeväksi ja itseensä luottavaksi oppijaksi.

Työtavat opetuksessa ovat

- oppilasta aktivoivia,
- osallistavia ja
- jatko-opintoihin valmiuksia antavia.

Oppimisympäristöt ovat turvallisia, monipuolisia, tarkoituksenmukaisia, laadukkaita, edistyksellisiä, eriyttäviä ja luovia.

Päiväkodeissa ja kouluissa työskentelevät henkilöt ovat ammattitaitoisia, kouluttautumismyönteisiä, työhön ja yhteisiin pelisääntöihin sekä oppilaasta lähtöisin olevaan toimintaan sitoutuneita sekä omassa toiminnassaan esimerkillisiä. Kaikki henkilökunnan jäsenet ovat kasvatusvastuussa.

Yhteistyötä tehdään niin sisäisesti, esimerkiksi oppiaineiden välinen yhteistyö, kuin kodin ja ympäröivän yhteiskunnan sekä verkostojen kanssa.

2.3. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelmassa korostuu oppimiskäsitys, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Oppimiskäsityksen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. Eri-ikäisten lasten ja nuorten oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Huomioon otetaan oppilaan vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä tapa toimia ja oppia.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmissa tulee ottaa erityisesti huomioon työskentelyn ja ajattelun taitojen vahvistaminen, elinikäinen oppiminen, tunnetaidot ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen.

3. Esi- ja perusopetuksen tehtävä

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen oppimis-, kasvu- ja kehitysedellytyksiä yhteistyössä kotien ja huoltajan kanssa. Esiopetuksen avulla vahvistetaan lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla.

Perusopetuksessa tietojen ja taitojen oppiminen lisääntyy, mutta edelleen on tärkeää vahvistaa esiopetuksessa aloitettua arkielämän valmiuksien oppimista. Toiminnassa tähdätään myös siihen, että oppilaat saavat edellytystensä mukaiset valmiudet jatko-opinnoissa selviämiseen.

Kouvolassa annetaan mahdollisuus opiskella joustavasti esi- ja alkuopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti.

3.1. Laaja-alainen osaaminen

Päiväkotien ja koulujen toimintakulttuuri sekä eri toimintamuotojen ja oppiaineiden välinen yhteistyö edistävät oppilaiden laaja-alaista osaamista. Monimuotoinen yhteistyö tulee määritellä päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa ja sitä voidaan tarkentaa vuosittaisissa suunnitelmissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden seuranta ja arviointi kirjataan vuosittaisiin suunnitelmiin.

Kouvolan esi- ja perusopetuksen laaja-alaisen osaamisen painopisteet ovat:

1. Ajattelun ja oppimisen taidot (L1): Annamme tilaa ja aikaa ilmiöille.
2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2): Yhdessä olemme enemmän.
3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3): Elämme ja voimme hyvin.
4. Monilukutaito (L4): Tulkitsemme ympäröivää maailmaa.
5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5): Meistä jää digitaalinen jälki.
6. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6): Toimimme yritteliäästi.
7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7):
Vaikutamme aktiivisesti.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on laaja-alaisen osaamisen osa-alueita kuusi, perusopetuksessa seitsemän. Kouvolan esi- ja perusopetuksen yhteisen opetussuunnitelman mukaan myös työelämätaitoja ja yrittäjyyttä sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista tuodaan esille esiopetuksessa lapsen ikätason mukaisesti.

Ajattelun ja oppimisen taidot (L1): Annamme tilaa ja aikaa ilmiöille.

Ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymisen keskiössä on oppilaan oma kokemus ilmiöistä.

Keskeisiä asioita ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä ovat toiminnallisuus, uteliaisuus ja ilo, vuorovaikutus ja yhdessä tekeminen, tiedonhallinta, itsetuntemus ja

minäkuva sekä oppimaan oppimisen taidot. Hyvät kokemukset oppimisesta vahvistavat uusien asioiden omaksumista. Oppilaita ohjataan myös oman osaamisensa tunnistamiseen.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa valitaan keinot ja ne opetuksen järjestelyt, jotka tukevat ilmiökeskeistä oppimista. Opetussuunnitelmassa tai vuosittaisessa suunnitelmassa voidaan määritellä vuosittaiset painotukset, joissa korostetaan päiväkodin tai koulun ja alueen omaleimaisuutta.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2): Yhdessä olemme enemmän.

Kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun keskiössä korostetaan oppilaan kokemusta olla osana yhteisöä.

Yhdessä tekeminen edellyttää arvostusta ja luottamusta, rohkeutta toimia, yhteistyötaitoja, mahdollisuuksia elämyksiin, yhdenvertaisuutta ja kulttuurien moninaisuuden hyväksymistä. Asenteiden merkitys korostuu ja niillä on suuri vaikutus oman identiteetin muodostumiseen.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa pohditaan mm., miten kulttuurien moninaisuus tulee tutuksi oppilaille ja miten omia vuorovaikutustaitoja kehitetään. Oppilaiden oman kulttuurin tuntemista tuetaan.

Koulut osallistuvat kaupungin kulttuurikasvatuksen eri vuosiluokille järjestämiin Lennokki-kulttuuripolkutapahtumiin mahdollisuuksien mukaan. Kouluissa toteutettava kiusaamista vastustava KiVa-ohjelma ja yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa tehtävät ryhmätyöt tukevat vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä vahvistaa yhteisöllisten asenteiden muodostumista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3): Elämme ja voimme hyvin.

Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen keskiö muodostuu oppilaan vastuusta, ihmissuhteista, turvallisuudesta, terveydestä, ajan hallinnasta sekä arjen kansalaistaidoista. Edellä mainittujen osien kokonaisuus mahdollistaa päiväkotien koulun hyvän arjen, joka antaa eväitä hyvälle elämälle.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa kuvataan keinoja oppilaan arjen tukemiseksi.

Päiväkotien ja koulujen oppilashuolto ja laaja yhteistyö kotien kanssa sekä koulujen yhteistyö nuorisotoimen kanssa, kerhotoiminta sekä aamu- ja iltapäivähoito vahvistavat itsestä huolehtimista ja arjen taitojen hallintaa.

Monilukutaito (L4): Tulkitsemme ympäröivää maailmaa.

Monilukutaidon avulla tulkitsemme ympäröivää maailmaa. Keskeisiä käsitteitä monilukutaidon kehittämisessä ovat kriittisyys ja kyseenalaistaminen, eettisyys, vastuunalaisuus, lukuinto, tekstin ymmärtäminen laajana käsitteenä sekä tekstin tuottaminen, tulkitseminen ja arvottaminen.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa kuvataan keinoja, joiden avulla laaja-alainen tekstikäsitys tukee oppilaan oppimista. Laaja-alaisella tekstikäsityksellä tarkoitetaan opetussuunnitelman perusteiden mukaista sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa.

Kouluilla on halutessaan käytössään lukudiplomit, joiden avulla oppilaita kannustetaan lukemaan. Lisäksi koulut osallistuvat kaupungin kirjaston eri vuosiluokille järjestämään mediakasvatukseen mahdollisuuksien mukaan.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5): Meistä jää digitaalinen jälki.

Kouvolaan kaupungin peruskouluissa tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti oppimisen välineenä kaikilla vuosiluokilla ja eri oppiaineissa. Koulu nähdään osana ympäröivää maailmaa sekä lähellä oppilaan omaa elämää että mahdollisuutena tuoda teknologian avulla maailma tutuksi. Teknologia on läsnä oppilaiden arjen koulutyössä, kuten tiedonhallinnassa, luovassa työssä sekä kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen välineenä. Se antaa mahdollisuudet oppilaan aktiiviselle roolille rakentaa omaa oppimisen polkua. Lisäksi tieto- ja viestintäteknologiaa opitaan käyttämään vastuullisesti. Tavoitteena on peruskoulun päättänyt oppilas, joka pystyy toimimaan luontevasti digitaalisessa yhteiskunnassa.

Kaupungin peruskouluissa tieto- ja viestintäteknologia on myös oppimisen kohde. Oppimisen tavoitteet ja sisällöt kuvataan TVT-strategiassa, jota päivitetään säännöllisesti.

Tieto- ja viestintäteknologiaan liittyviä asioita toteutetaan myös opetusta eheyttävissä kokonaisuuksissa. Tarkemmin esimerkkejä on kuvattu TVT-strategiassa. Kouluilla on käytössään digitaalinen oppimisympäristö, jota voidaan hyödyntää oppimiseen ja oppimishistorian dokumentointiin sekä tiedonvälityksen välineenä.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6): Toimimme yritteliäästi.

Työelämätaitojen ja yrittäjyyden keskiössä korostetaan oppilaan aktiivista toimintaa. Oppilaan kyky löytää itsensä oppijana vahvistuu toiminnallisen oppimisen kautta yhteistyössä muiden kanssa.

On tärkeää vahvistaa oppilaan asennetta siten, että hän näkee itseään ympäröivät mahdollisuudet, omat vahvuutensa ja pystyy hyödyntämään niitä sekä oppii sitoutumaan ja kantamaan vastuuta. Koulussa vapaaehtoistyötä voidaan harjoitella esimerkiksi tukioppilastoiminnassa. Työelämätaitojen ja yrittäjyyden vahvistuminen tukee valmistautumista jatko-opintoihin ja työelämään.

Työelämä- ja yrittäjyystaitojen oppimisessa koulut käyttävät NY-ohjelmia (Minä + Sinä = Me, NY Mitä ihmiset tekevät ja NY Oma talous / NY Oma juttu). Vaihtoehtoisesti oppilaat voivat suorittaa perusopetuksen aikana kolme diplomia: Sisupussi-diplomi (1.–2. lk.), Projekti-diplomi (3.–6. lk.) ja Verkosto- diplomi (7.–9. lk.). Koulun vuosittaisessa suunnitelmassa määriteltyjen diplomien täytyy vastata NY-ohjelmassa asetettuja tavoitteita.

Sisupussi-diplomin lähtökohtana on lapsen oma lähipiiri. Diplomia suoritettaessa harjoitellaan lapsilähtöisesti omatoimisuutta ja vastuunkantamista: viedään asiat sisukkaasti loppuun saakka.

Projekti-diplomissa suunnitellaan, organisoidaan, toteutetaan ja arvioidaan oma projekti, joka tukee oppilaan luovuutta. Projektien toteuttamisessa rohkaistaan yhteistyöhön lähikoulujen kanssa.

Verkosto-diplomin lähtökohtana on erilaisissa verkostoissa toimiminen.

Diplomien suorittamisessa hyödynnetään oppiaineiden välistä yhteistyötä.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7): Vaikutamme aktiivisesti.

Osallistumisen, vaikuttamisen ja kestävä tulevaisuuden rakentamisen keskiössä oppilas on aktiivisena toimijana.

Osallisuuden vahvistaminen, oman työn suunnittelu, omien valintojen vaikutuksien ymmärtäminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen sekä ryhmässä toimiminen, vaikuttaminen ja vastuu ovat aktiivisen kansalaisuuden osatekijöitä.

Päiväkodin opetussuunnitelmassa määritellään osallisuuden muodot. Vastaavasti koulun opetussuunnitelmassa määritellään oppilaskuntatoiminnan lisäksi myös muut osallisuuden vahvistamisen muodot. Asiaa voidaan tarkentaa vuosittaisessa suunnitelmassa.

Koulut osallistuvat mahdollisuuksien mukaan ympäristökoulun toimintaan, nuorisovaltuustovaaleihin sekä järjestävät varjovaaleja kunnallis-, eduskunta- ja EU-vaalien yhteydessä.

4. Kasvua, oppimista ja yhtenäistä esi- ja perusopetusta tukeva toimintakulttuuri

4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Toimintakulttuurin kehittymisen perusedellytyksenä on toisia arvostava, avoin, vuorovaikutteinen ja luottamusta rakentava keskustelu hallinnon ja koulujen ja päiväkotien sekä erilaisen sidosryhmien kesken. Toimintakulttuurin kehittyminen edellyttää aikuisilta vastuullista tapaa toimia eri tilanteissa sekä sitoutumista asetettuihin tavoitteisiin.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa täsmennetään päiväkodin ja koulun oma toimintakulttuuri, oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet, yhteistyön muodot sekä muun koulutyön käytännön toteuttaminen. Vuosittaisessa suunnitelmassa on mahdollista täsmentää toimintakulttuuriin liittyviä asioita.

Kouvolan esi- ja perusopetuksen tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista ja kasvamista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Koulun ja päiväkodin opetussuunnitelmassa määritellään, miten opetussuunnitelman perusteiden toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet toteutuvat arjen työssä.

Koulun ja päiväkodin toimintakulttuuria muovataan yhdessä lasten ja nuorten sekä heidän huoltajiensa kanssa. Toimintakulttuurin muodostumisessa on tärkeää tehdä yhteistyötä päiväkoteja ja koulua lähellä olevien sidosryhmien kanssa. Yhteistyön muodot ja sisällöt määritellään tarkemmin päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa.

4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria ohjaavat keskeiset periaatteet: oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä, hyvinvointi ja turvallinen arki, vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely, kulttuurien moninaisuus ja kielitietoisuus, osallisuus ja demokraattinen toiminta,

yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Oppivan yhteisön periaatteena on, että "emme ole valmiita", vaan meillä on valmius etsiä ja löytää. Aikuiset toimivat oppivan yhteisön periaattein mallina oppilaiden työskentelylle. Tunne osallisuudesta ja turvallinen psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö tukevat vuorovaikutustaitojen oppimista. Rakenteiden tulee olla sellaisia, että ne tukevat yhdessä toimimista ja antavat mahdollisuuden uuden etsimiselle. Pienestä pitäen lasta ohjataan vastuunkantamiseen omista tekemisistään. Vaivannäöstä ja ponnistelusta syntyy onnistumisen tunne.

Oppivassa yhteisössä annetaan ja saadaan rakentavaa palautetta omasta toiminnasta ja oppimista.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Päiväkodit ja koulut noudattavat Kouvolan esi- ja perusopetuksessa yhteisesti määritellyä nivelvaihemallia (varhaiskasvatus – esiopetus; esiopetus – 1. lk.; 2. lk. – 3. lk.; 6. lk. – 7. lk.; 9. lk. – toinen aste). Nivelvaihemallissa kuvataan mm. tiedonsiirtoon liittyvät asiat. Kaupungilla on myös selkeät toimintapolut lastensuojelun, nuorisotoimen ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa kuvataan oppilaan hyvinvointiin ja turvalliseen arkeen vaikuttavat asiat. Keinoja päiväkotien ja koulujen arjen toimivuuteen tarkennetaan päiväkodin ja koulun vuosittaisessa suunnitelmassa.

Päiväkodeilla ja kouluilla on oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelma sekä turvallisuussuunnitelma.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Oppilaan oman lähiympäristön kartoittaminen ja näkeminen voimavarana antaa mahdollisuuden toimintaympäristön rikastuttamiseen. Omien vahvuuksien löytäminen, erilaiset oppimisympäristöt, hyvän yhteistyön tuottama ilo sekä vastuullisuus ja rohkeus tukevat innostavaa ilmapiiriä ja oppimista. Kannustaminen lisää motivaatiota. Aikuisten

tehtävä on ohjata lasten ja nuorten välistä vuorovaikutusta sekä antaa omalla toiminnallaan malleja rakentavasta vuorivaikutuksesta.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa kuvataan toiminnallisen oppimisen keinoja sekä vuorovaikutuksen ja monipuolisen työskentelyn malleja.

Kulttuurien moninaisuus ja kielitietoisuus

Kulttuurisen moninaisuuden ja kielitietoisuuden toteutumisen avainasia on toisen kunnioittaminen.

Päiväkodin vuosittaisessa suunnitelmassa tulee huomioida monikulttuurisuus sekä monikulttuurisuudet lapset ja perheet. Koulun opetussuunnitelmaan sisällytetään monikulttuurisuussuunnitelma, jonka tavoitteena on yhdenvertaisen toiminnan tukeminen, eri kulttuurien kohtaaminen sekä tiedon lisääminen eri kulttuureista. Asiaa voidaan tarkentaa vuosittaisessa suunnitelmassa. Kulttuurisen moninaisuuden osana on myös suomalaisen kulttuurin tunteminen.

Kouluilla on mahdollisuus yhteistyöhön kaupungin nuorisotoimen kanssa (mm. yhdenvertaisuusoppitunnit).

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Päiväkotien ja koulujen toiminnan rakenteiden tulee olla sellaiset, että ne mahdollistavat oppilaiden osallistamisen. Mahdollisuuksia osallistumiseen tulee tarjota oppilaille sekä päiväkodin ja koulun toiminnan suunnittelun että luokkatyöskentelyn tasolla. Koko yhteisön läpäisevät osallistavat toimintatavat antavat tilaisuuden oppilaiden, henkilökunnan ja huoltajien väliselle vuorovaikutukselle.

Opetussuunnitelmassa kuvataan päiväkodin ja koulun osallisuuden, vaikuttamisen ja demokraattisen toiminnan päälinjat. Niitä täsmennetään vuosittaisessa suunnitelmassa.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Yhdenvertaisuuden ja tasa- arvon toteutumisessa korostuu päiväkodissa ja koulussa toimivien aikuisten malli. Oppilaita kohdellaan yhdenvertaisesti ja heitä rohkaistaan kohtelemaan muita yhdenvertaisesti. Yhteisön tehtävänä on rohkaista oppilasta toimimaan ja opiskelemaan ilman ennakkoasenteita erilaisista rooleista. Oppilaalle tarjotaan valinnanmahdollisuuksia ja heitä ohjataan tekemään tiedostettuja ratkaisuja.

Monimuotoisten työtapojen valinnassa korostetaan oppilaan yksilöllisiä lähtökohtia ja niiden huomioonottamista.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön ja kestävään tulevaisuuteen näkyy kaikessa päiväkodin ja koulun toiminnassa sekä valinnoissa, joita arjessa tehdään. Kestävän tulevaisuuden rakentamisen ja vastuullisen ajattelun perusedellytys on suhde luontoon.

Koulun ja päiväkodin opetussuunnitelmaan sisältyy kestävä kehityksen toimintamallit. Niitä tarkennetaan vuosittaisessa suunnitelmassa.

4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat

4.3.1. Oppimisympäristöt

Kouvolan koulujen ja päiväkotien oppimisympäristöjen kehittämisessä korostuvat turvallisuus, muunneltavuus, hyvinvoinnin tukeminen sekä oman lähiympäristön hyödyntäminen. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Niiden tulee palvella kaikkea esiopetuksessa ja koulussa, niin luokassa kuin luokkahuoneen ulkopuolellakin, tapahtuvaa oppimista. Erityisesti esi- ja alkuopetuksessa oppimisympäristöjen luomisessa huomioidaan mahdollisuus leikkiin.

Oppimisympäristön kehittämisessä tulee oppilaalla olla aktiivinen rooli. Oppimisympäristön merkitys oppimiselle tulee tiedostaa ja sen kehittämisessä tulee erityisesti ottaa huomioon lapsen ja nuoren kehitystaso. Oppimisympäristöjen valinnalla tuetaan oppilaan kokonaishyvinvointia: psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kasvua.

Perusopetuksen TVT-strategiassa täsmennetään tieto- ja viestintäteknologian osuus oppimisympäristöistä.

Kouluja ja päiväkoteja rohkaistaan löytämään omat rikkautensa sekä käyttämään niitä. Myös oma lähialue rohkaistaan ottamaan huomioon, kun pohditaan päiväkodin ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä.

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa täsmennetään oppimisympäristöön liittyviä asioita ja käytäntöjä sekä niihin liittyviä arvioinnin käytäntöjä.

4.3.2. Työtavat

Työtapojen valinnan tavoitteena on kasvattaa oppilaita vuorovaikutukseen sekä kannustaa heitä kokemaan oppimisen iloa ja riemua. Työtapojen valinnassa korostetaan oppilaan ikäkautta, kehitystasoa, kokemuksellisuutta, elämyksellisyyttä ja toiminnallisuutta. Työtapojen valinnan perusteena tulee olla oppilaslähtöisyys; mitä vanhempi oppilas on, sitä enemmän hänellä on mahdollisuus itse vaikuttaa työtavan valintaan. Toiminnan ja opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Esi- ja alkuopetuksen keskeisenä työtapana on leikki.

Työtapojen valinnoissa huomioidaan oppilaiden erilaiset tavat oppia. Tarvittaessa opettajan tulee joustavasti pystyä vaihtamaan työtapoja, mikäli oppimista ei valittua työtapaa käyttäen tapahdu.

Oppilaalle tulee antaa aikaa oppimiselle sekä sitä kautta mahdollisuus asioiden syväoppimiseen. Oppilaan tulee oman kehitystasonsa mukaisesti pystyä keskittymään opetettavaan asiaan ilman kiireen tuntua.

Työtavoissa nostetaan esille kaikissa koulussa samanaikaisopetus, joustavat opetusjärjestelyt, yhteistyö aikuisten kesken (monialaisuus), oppilaiden osallistaminen, yhteisöä vahvistavat työtavat, kokemuksellisuus, elämyksellisyys sekä ilmiöihin perustuva oppiminen. Työtapojen valinnassa korostuu monipuolisten työtapojen käyttö sekä toiminnallisuus koko esi- ja perusopetuksen ajan.

Tieto- ja viestintäteknologian monipuolinen hyödyntäminen työtapana kirjataan kaupungin TVT-strategiaan.

Työtavat kirjataan toimintakulttuurin kohdalle päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmiin sekä oppiaineiden kohdalle kaupungin opetussuunnitelmaan huomioiden kunkin oppiaineen erityispiirteet. Lukujärjestysten laadinnassa tulee koululla ottaa huomioon mahdollisuus yhdessä tekemiseen. Oppilailta, huoltajilta ja henkilöstöltä saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämiseen.

4.4. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

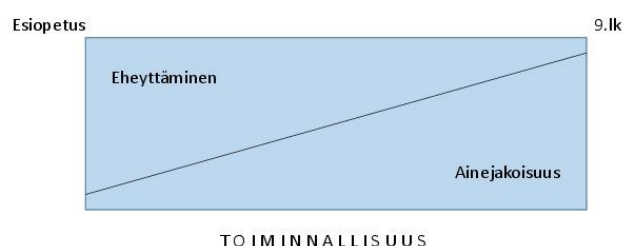
Opetuksen eheyttämisen tavoitteena on kokonaisuuksien ymmärtäminen, yhteistyö, vuorovaikutus ja tiedon syventäminen sekä innovatiivisuus ja luovuus. Eheyttämisessä huomioidaan, että lasta ja nuorta ympäröivä maailma on täynnä erilaisia asioita, jotka

liittyvät oppimiseen. Opetuksen eheyttämisessä nähdään myös, että oppilaan elämä on kokonaisuus ja päiväkodissa ja koulussa tuetaan sitä.

Mitä pienempi lapsi on kysymyksessä, sitä vahvemmin hänen omat kiinnostuksen kohteensa ovat eheyttämisen lähtökohtana. Myös isommilla oppilailla on oikeus eheyttämisen kautta yhteisöllisyyttä tukevaan toimintakulttuuriin. Heillä on oikeus oppia tietojen soveltamista ja saada kokemuksia osallistumisesta. Opetuksen eheyttämisen kautta opittavien asioiden merkitys omaan elämään vahvistuu.

Kouluja rohkaistaan käyttämään oppiainejakoisuutta vain silloin, kun se on välttämätöntä. Mitä nuorempi lapsi on, sitä enemmän koulussa tai päiväkodissa tapahtuvasta opiskelusta on eheytettyä (ks. kaavio). Myös yläluokkien opiskelusta tulee vuosittain tapahtua eheytetysti vähintään 10 % oppiaineiden välisenä yhteistyönä.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja laaja- alaisen osaamisen kehittymistä. Koulujen vuosittaisissa suunnitelmissa määritellään vuosittain vähintään yksi pitkäkestoinen, oppilaan kokemusmaailmaan kuuluva ja sitä avartava ilmiö, joka voi olla aihepiiriltään ajankohtainen, paikallinen tai yhteiskunnallisesti merkittävä. Ilmiö voi olla myös yhteisesti opittava taito. Vuosittaisissa suunnitelmissa määritellään kunkin ilmiön käsittelylle tavoitteet ja sisällöt, toteuttamistapa ja arviointi. Ilmiöiden käsittelyssä on otettava huomioon sen pitkäkestoisuus, koulussa oppiaineiden välinen yhteistyö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Oppilaiden osallistuminen ilmiön valintaan, toteuttamiseen ja arviointiin on välttämätöntä.

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävän esi- ja perusopetuksen järjestäminen

5.1. Yhteinen vastuu esiopetus- ja koulupäivästä

Keskeisenä tavoitteena oppimista ja hyvinvointia edistävän esiopetuksen ja koulutyön järjestämisessä on luoda edellytykset sille, että oppilas voi hyvin turvallisessa oppimisympäristössä. Päiväkodissa ja koulussa toimivien kaikkien aikuisten velvollisuus on huolehtia siitä, että niin oppilaan kuin esiopetuksessa olevan lapsen oikeudet toteutuvat ja hänelle annetaan tarpeellista, oikea-aikaista tukea.

Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajan velvollisuus on myös pyrkiä tunnistamaan oppilaan vaikeudet varhaisessa vaiheessa sekä mahdollisuuksien mukaan ennaltaehkäistä oppimisen ongelmien kasautuminen. Päiväkodin ja koulun aikuiset toimivat tiiviissä vuorovaikutuksessa sekä keskenään että yhteistyössä kotien kanssa.

Esiopetuksessa ja koulussa oppilaalla on oma vastuunsa yhteisössä. Sekä päiväkodeissa että kouluissa korostetaan toisen ihmisen loukkaamattomuutta, työn ja työrauhan kunnioittamista sekä sovituista asioista ja tehtävistä huolehtimista.

Päiväkodeilla ja kouluilla on ajantasaiset turvallisuussuunnitelmat sekä oppilashuollon yksikkökohtaiset suunnitelmat, joihin on kirjattu toimenpiteet ja vastuut oppilaan hyvän ja turvallisen koulupäivän takaamiseksi.

5.2. Yhteistyö

5.2.1. Osallisuus päiväkodeissa ja kouluissa

Toiminta päiväkodeissa ja kouluissa järjestetään niin, että sen perustana on lasten ja nuorten osallisuus ja kuulluksi tuleminen kunkin ikäkauden mahdollistamalla tavalla. Työskentelyn lähtökohtana on oppimiskäsitys, jossa lapsi ja nuori nähdään aktiivisena toimijana.

Oppilaan oman kokemusmaailman ja kiinnostuksen kohteiden esille tuominen motivoi uusien asioiden oppimista. Päiväkodeissa ja kouluissa rohkaistaan oppilasta toimimaan itselleen luontaisella tavalla opettajan toimiessa ohjaajana.

Työtavat ja erilaiset oppimisympäristöt valitaan siten, että ne tukevat oppilaan osallistamista. Myös koko päiväkotia ja koulua koskevaan yhteisölliseen toimintaan otetaan jo suunnitteluvaiheessa oppilaat mukaan.

Kouluilla toimii oppilaskunta. Oppilaskunnan on luonteva tehdä yhteistyötä koulunuorisotyön, nuorisovaltuuston, koulujen johtoryhmien ym. kanssa. Oppilaskunnalla on myös mahdollisuus kutsua asiantuntijoita ja vierailijoita kouluun.

Koulu määrittelee opetussuunnitelmassaan osallisuuden muodot ja oppilaskunnan toiminnan peruseriaatteen. Osallisuuteen liittyviä asioita täydennetään koulun vuosittaisessa suunnitelmassa erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien kohdalla. Päiväkodin opetussuunnitelmassa määritellään osallisuuden muodot, joita täydennetään vuosittaisessa suunnitelmassa.

5.2.2. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Päiväkodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana huoltajien kanssa on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus sekä keskinäinen kunnioitus. Yhteinen arvokeskustelu huoltajien kanssa antaa pohjan vankalle yhteistyölle. Viestinnän ja tiedonsiirron riittävyydellä ja avoimuudella sekä rakentavan palautteen antamisella kehitetään vuorovaikutusta lapsen ja nuoren elämässä olevien aikuisten kesken. Positiivinen palaute kannustaa oppilasta uusien asioiden oppimisessa.

Yhteistyötä päiväkodeissa ja kouluissa tapahtuu sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yksilötasolla huoltajien tulee saada riittävä tieto lapsensa kasvusta ja oppimisesta.

Esiopetuksessa keskeisintä ovat päivittäiset kohtaamiset ja kohtaamiset huoltajan kanssa. Kouluilla ja päiväkodeilla järjestetään monipuolisia ja toiminnallisia vanhempainiltoja ja erilaisia tapahtumia.

Päiväkotien ja koulujen toimintakulttuuri lähtee avoimuudesta, huoltajia rohkaistaan yhteistyöhön. Vanhempainryhmien toimintaa järjestetään mahdollisuuksien mukaan ja huoltajia rohkaistaan keskinäiseen vuorovaikutukseen. Huoltajan on mahdollista osallistua lapsen esiopetus- tai koulupäivään.

Jokainen päiväkotiki ja koulu määrittelee omassa opetussuunnitelmassaan kasvatusyhteistyön muodot. Lisäksi yhteistyön malleja on mahdollista tarkentaa vuosittaisessa suunnitelmassa.

5.2.3. Päiväkodin ja koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Päiväkodin ja koulun aikuisten yhteistyö toimii mallina oppilaiden yhteistyölle. Yhteistyötä tehdään eri muodoissaan arjen työssä mm. yhteissuunnitteluna, opetuksen toteuttamisena samanaikaisopetuksena, oppimisen arviointina sekä oppilashuollon toteuttamisena.

Yhteistyö päiväkodin ja koulun sisällä näkyy erityisesti laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Yhteistyöhön osallistuu koko henkilöstö sekä oppilaat. Yhteistyötä päiväkodeissa ja kouluissa tapahtuu yksikön sisällä myös henkilökunnan ja oppilaiden välillä. Päiväkodeissa ja kouluissa yhteistyö näkyy tiiviinä tiimityönä koko kasvatusyhteisön kesken, kouluissa mm. joustavina opetusryhminä.

Koulut ja päiväkodit tekevät yhteistyötä opetussuunnitelman toteuttamisen eri osa-alueilla kaupungin eri toimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehdään kulttuurikasvatus- ja kirjastopalveluiden, liikuntatoimen ym. kanssa, kouluissa lisäksi nuorisopalveluiden kanssa.

Kouvolan kaupungin opetussuunnitelmassa on erikseen määriteltä yhteistyö nivelvaiheissa (varhaiskasvatus – esiopetus; esiopetus – 1. lk.; 6. lk. – 7. lk.; 9. lk. – toinen aste).

Päiväkodin ja koulun opetussuunnitelmassa määritellään alueellinen yhteistyö toisten koulujen ja päiväkotien kanssa. Painopiste on lähikoulujen ja päiväkotien välisessä yhteistyössä. Opetussuunnitelmassa kuvataan myös yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa.

Seurakunnat ovat yhteistyökumppaneita mm. päivänavauksissa, perinteisissä juhlissa ja uskonnollisissa tilaisuuksissa, yleissivistävän opetuksen yhtenä oppimisympäristönä, osallisuuden ja demokratiakasvatuksen tukena sekä kasvun ja hyvinvoinnin tukena.

Vuosittaisessa suunnitelmassa voidaan määritellä vaihtuvat tavat tehdä yhteistyötä.

5.3. Kouluissa käytävät kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Koulut laativat kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisten keinojen käyttöä koskevan suunnitelman. Suunnitelmassa kuvataan opetussuunnitelman perusteiden luvussa 5.6. määritellyt asiat.

5.4. Opetuksen järjestämistapoja

5.4.1. Vuosiluokkiin sitomaton opetus kouluissa

Opetus järjestetään Kouvolan peruskouluissa pääsääntöisesti siten, että oppilaat etenevät opinnoissaan vuosiluokkiin jaetun oppimäärän mukaisesti. Joissakin tapauksissa on kuitenkin luokallista järjestelmää joustavammin syytä ottaa huomioon oppilaan yksilölliset

tarpeet opinnoissa etenemisessä. Vuosiluokkiin sitomattomassa opiskelussa oppilas etenee oman opinto-ohjelman mukaisesti joko hitaammin tai nopeammin kuin luokallisessa järjestelmässä.

Yksilöllisen opinto-ohjelman mukaan opiskeleville oppilaille laaditaan oppimissuunnitelma (erityisen tuen oppilaalle HOJKS), jossa määritellään ne tiedot ja taidot, jotka ovat edellytyksenä sille, että oppilas voi aloittaa seuraavan opintokokonaisuuden opiskelun tai jolloin hänelle voidaan antaa päättötodistus, mikäli oppilas on edennyt opinnoissaan päättövaiheeseen.

Oppilaan arvioinnissa vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen merkittävin jousto on, että oppilas ei jää luokalleen mahdollisten puuttuvien tai hylättyjen suoritusten vuoksi, vaan lukuvuoden päättyessä hän saa lukuvuositoludistuksen ja jatkaa seuraavan lukuvuoden alkaessa opintojaan siitä, mihin ne ovat edellisen lukuvuoden päättyessä jääneet. Opetuksen järjestämisessä pyritään siihen, että oppilas saa jatkaa opintoja omassa opetusryhmässään. Päättövaiheessa oppilas jää 9. luokalle, suorittaa opinnot loppuun ja saa päättötodistuksen.

5.4.2. Yhdysluokkaopetus kouluissa

Yhdysluokassa edetään vuosikursseittain äidinkielessä, muissa kielissä sekä matematiikassa. Samaa aihekokonaisuutta ja oppisisältöä voidaan näissäkin oppiaineissa yhdistää. Vuorokursseja voidaan noudattaa seuraavissa oppiaineissa: ympäristöoppi, uskonto, historia ja yhteiskuntaoppi sekä taide- ja taitoaineet (vuosiluokat 1–6) sekä biologia ja maantieto fysiikka ja kemia, terveystieto, oppilaanohjaus ja taide- ja taitoaineet (vuosiluokat 7–9).

Vuosiviikkotunteja ei tasata luokkatasojen välillä. Tämä perustuu koulusta toiseen muuttavalle oppilaalle syntyviin hankaluksiin ja yhdysluokiksi yhdistettävien luokkatasojen muutoksiin kouluissa eri lukuvuosina. Oppilaan muuttaessa toiseen kouluun vastaanottava koulu huolehtii siitä, että oppilaalla ei jää oppisisältöjä opiskelematta muuton vuoksi liittyen vuorokursseihin.

Vuosiluokkiin sitomatonta yhdysluokkaopetusta voidaan toteuttaa erityisluokilla ja joustavassa perusopetuksessa sekä yksittäisten oppilaiden kohdalla erikseen päätettäessä myös yleisopetuksessa.

5.4.3. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus kouluissa

Perusopetuksessa etäyhteyksiä voidaan hyödyntää eri oppiaineiden, mm. valinnaisten kielten, uskontojen, oman äidinkielen (muu kuin suomi) ja valinnaisaineiden opetuksessa sekä kerhotoiminnassa. Tavoitteena on lisätä oppilaiden mahdollisuuksia monipuoliseen opiskeluun, tukea oman äidinkielen osaamista ja rikastaa oppimista koulun koosta tai sijainnista riippumatta.

Etäyhteyksillä tuetaan oppilaan oppimista ja opiskelua poikkeavissa tilanteissa esimerkiksi sairausjakson aikana. Tavoitteena on tukea oppilaan oppimista sekä edesauttaa oppilaan pysymistä ryhmän jäsenenä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä voidaan lisätä koulujen opettajien ja oppilaiden välistä verkostoitumista. Yhteistyötä voidaan tehdä kaupungin sisällä, eri kaupunkien välillä ja kansainvälisesti.

Opetuksen järjestämisen käytännöt ja yhteiset toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Poikkeavissa tilanteissa oppilaan opetusjärjestelyistä sovitaan yhdessä kodin ja koulun kanssa. Perusopetuksen TVT-strategiassa määritellään etäyhteyksien laitteisto-, ohjelmisto- ja verkkovaatimukset.

5.4.4. Joustava perusopetus kouluissa

Joustavalla perusopetuksella eli JOPO:lla tarkoitetaan toimintamuotoja, joilla ehkäistään koulun keskeyttämistä ja nuorten jäämistä vaille päättötodistusta. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia työmuotoja ja opiskelua työpaikoilla, aidoissa työympäristöissä. Lisäksi kehitetään nuorten tukimuotoja, kuten ongelmien varhaista havaitsemista ja varhaisen puuttumisen keinoja, yksilöllisesti kohdennettuja tuki- ja neuvontapalveluja sekä toiminnallisia ja/tai työpainotteisia opetus- ja työmuotoja.

Toiminnassa tehostetaan niin ikään moniammatillista, eri organisaatioiden yhteistyötä, johon osallistuvat peruskoulut, kuntien nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimi sekä ammatilliset oppilaitokset, lukiot ja mahdolliset nuorten työpajat. Myös vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä lisätään ja erilaisin työmuodoin pyritään tukemaan vanhempia näiden kasvatustyössä.

Joustavan perusopetuksen tavoitteet

Joustavan perusopetuksen tavoitteena on

- tukea oppilaan koulumotivaatiota ja ehkäistä koulutuksesta putoamista oikea-aikaisella ohjauksella.
- tukea peruskoulun loppuunsaattamista, edistää toisen asteen koulutukseen siirtymistä yksilöllisellä tuella.
- antaa nuorille kokemuksia työpainotteisista opiskelumuodoista ja perehdyttää myös työelämään.
- elämänhallintataitojen kehittyminen.

Joustava perusopetus toteutuu Kouvolassa kaupunkitason pienryhmäopetuksena. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain muun opetuksen yhteydessä.

Opiskelussa noudatetaan koulun opetussuunnitelman tavoitteita, mutta opetusjärjestelyt ovat joustavia, yksilöllisiä ja toiminnallisia. Opiskelu tapahtuu lähiopetuksena, työpaikkaoppimisena tai muissa oppimisympäristöissä.

JOPO-luokkien oppilaille pyritään lukuvuoden aikana järjestämään intensiivijaksoja (leirit ym.). Osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisöön lisätään osallistumalla koulun yhteisiin tapahtumiin, juhliin ym.

Joustavaan perusopetukseen siirretyille oppilaille laaditaan oppimissuunnitelma tai hänelle aikaisemmin laadittua oppimissuunnitelmaa tarkistetaan. Oppilaalle voidaan tehdä poikkeuksellisesti tarvittaessa myös erityisen tuen päätös, jolloin hänelle laaditaan oppimissuunnitelman sijaan HOJKS.

Opetus voidaan järjestää myös vuosiluokkiin sitomattomasti.

Joustavan perusopetuksen oppimisympäristöt

Joustavan perusopetuksen oppimisympäristöjä ovat oman luokan ja koulun tilojen ohella esim. leirikoulut (intensiivijaksot), luonto, kirjastot, työpaikat, yritykset, museot ja kaupungin eri toimipisteet.

Opintokäyntien avulla monipuolistetaan oppimista. Aidossa ympäristössä perehdytään opetussuunnitelman tavoitteista johdettuihin oppimistehtäviin sekä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueisiin.

Intensiivijaksojen aikana on mahdollisuus hyödyntää seikkailu- ja elämyspedagogiikkaa, jota joustavassa perusopetuksessa käytetään ennen kaikkea sosiaalisen kasvatuksen menetelmänä. Intensiivijaksojen tavoitteena on ryhmäyttää oppilaita ja heidän kanssaan työskenteleviä aikuisia, tarjota mahdollisuuksia keskustella erilaisista elämään liittyvistä asioista sekä antaa nuorelle mahdollisuus arvioida omia vahvuuksiaan ja kokea onnistumisen elämyksiä.

Työpaikkaopiskelu

Työpaikkaopiskelu suunnitellaan ja toteutetaan oppilaan omista lähtökohdista käsin. Tavoitteena on perehdyttää oppilas työelämään ja auttaa häntä löytämään itselleen sopiva ammattiala tai koulutusvaihtoehto peruskoulun jälkeen.

Työpaikkaopiskeluun kuuluvat seuraavat vaiheet:

- työpaikan hankkiminen: oppilas itse tukea antavan työntekijän avustuksella
- työpaikkaopiskeluun valmentautuminen
- opiskelu ja ohjaus työpaikalla, reflektointi koulupäivien aikana
- oppimistehtävät työpaikalla
- opiskelijan arviointi
- kokemusten ja opitun reflektointi.

Työpaikkajakso sovitaan kunkin työpaikan kanssa joustavasti. Jakso sisältää sekä työettä koulupäiviä.

Oppilaan työpäivä on kuuden tunnin mittainen, mutta työajasta voidaan myös erikseen sopia. Oppilas osallistuu työpaikan työtehtäviin ja oppii samalla työelämän pelisääntöjä. Koulu on vakuuttanut oppilaan työpäivien ajaksi. Koska työpaikkaopiskelu on osa joustavaa perusopetusta, siitä ei makseta palkkaa. Työpaikalla oppilaalle määrätään työpaikkaohjaaja.

Työpaikkajaksojen päätteeksi opettaja / tukea antava työntekijä, työpaikkaohjaaja sekä oppilas käyvät yhteisen arviointikeskustelun ja oppilas saa työtodistuksen.

Oppilas, joka opiskelee yleisopetuksen luokassa käyttäen hyväkseen joustavan perusopetuksen menetelmiä, voi myös osallistua työpaikkaopiskeluun.

Työpaikkaopiskelu määritellään oppilaan oppimissuunnitelmassa tai HOJKS:ssa.

Opetuksen painopiste, eheyttäminen JOPO-luokassa

Joustavan perusopetuksen painotusalueena on työpaikkaoppiminen. Opetuksen eheyttämisessä hyödynnetään työpaikkaopiskelua.

Valinnaisaineiden opetus JOPO-luokissa

Joustavan perusopetuksen oppilaiden valinnaisaineiden on mahdollista poiketa koulun muiden oppilaiden opetussuunnitelmassa määritellyistä valinnaisaineista. Valinnaisaineet on mahdollista opiskella joko osin tai kokonaan yleisopetuksen ryhmissä aineopettajien johdolla. JOPO-luokkien oppilaiden valinnaisaineiksi voidaan kirjata myös työpaikkajaksoilla tehtäviä opintokokonaisuuksia tai niiden osia.

Yhteistyö kotien kanssa

Huoltajien kanssa tehdään pitkäkestoista, tehostettua yhteistyötä, jonka avulla kodit pyritään sitouttamaan oppilaan opiskelun ja elämänhallinnan tukemiseen. Yhteistyömuotoja ovat mm. vanhempainillat, huoltajien henkilökohtaiset tapaamiset, perhetapaamiset, yhteiset tapahtumat, puhelin- ja sähköpostiyhteydet. Oppimissuunnitelma tai HOJKS laaditaan yhdessä huoltajan ja oppilaan kanssa. Yhteistyössä kotien kanssa opettaja ja JOPO-kuraattori toimivat työparina.

Oppilashuollon järjestäminen

JOPO-luokkien oppilashuolto toimii osana koulun yhteisöllistä ja yksilökohtaista oppilashuoltoa. Joustavan perusopetuksen oppilaille tulee antaa tehokas pedagoginen ja oppilashuollollinen tuki ja hänelle on pyrittävä rakentamaan riittävän tehokas turvaverkko.

Oppilaan arviointi ja todistukset

JOPO-luokkien arviointi noudattaa kaupungin ja koulun opetussuunnitelman mukaista oppilasarviointia. Työpaikkajaksoilta saatua palautetta hyödynnetään oppilaan arvioinnissa.

Oppilaalle voidaan tarvittaessa antaa todistukseen liitteitä, joissa kuvataan opintoja tarkemmin.

5.4.5. Opetus erityisissä tilanteissa esi- ja perusopetuksessa

Kouvolan kaupunki järjestää perusopetuslain mukaista sairaalaopetusta Kuusankoskella Carean lasten- ja nuorisopsykiatrian osastojen ja poliklinikoiden hoitosuhteessa oleville esi- ja perusopetuksen oppilaille Tähteenkadun koulun sairaalaopetuksen yksikössä.

Sairaalaopetuksessa korostuvat kasvatuksen ja opetuksen lisäksi pedagoginen kuntoutus ja kaikkien oppilasta opettavien, kasvattavien tai hoitavien tahojen keskinäinen yhteistyö, yksikkö- ja koulukonsultaatiot ja ohjaustoiminta. Opetuksessa painottuu opetuksen osana pedagoginen kuntoutus, esiopetusta ja koulunkäyntiä ylläpitävä opetus sekä oppimis- ja koulunkäyntitaitojen arviointi.

Sairaalaopetuksen yksikössä on sekä osastopaikkoja että avopaikkoja. Avopaikoille ohjataan vahvan hoidollisen tuen tarpeessa olevia esi- ja perusopetuksen oppilaita ensisijaisesti tuki- ja arviointijaksoille. Oppilas säilyy oman yksikkönsä oppilaana myös sairaalaopetuksen ajan. Hänen opetuksessaan noudatetaan oman yksikön opetussuunnitelmaa ja näin ollen yhteistyö omaan esiopetusyksikköön tai kouluun on vahvaa. Omasta yksiköstä nimetään vastuuhenkilö yhteistyöhön ja yhteistyön käytänteistä on sovittava kirjallisesti. Näin varmistetaan parhaiten paluu omaan ryhmään ja kouluun sairaalaopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilas on kykenemätön opiskelemaan omassa esiopetusryhmässään tai kouluympäristössä, hänen opetuksensa voidaan järjestää joko osittain tai kokonaan erityisin opetusjärjestelyin muussa ympäristössä ja sellaisin toimintamallein, joiden avulla oppilas pystyy edistymään opinnoissaan. Opetuksesta on vastuussa oppilaan oma esiopetusyksikkö tai koulu. Hänelle tehdään päätös erityisistä opetusjärjestelyistä ja hänelle nimetään tutkiva opettaja.

5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

5.5.1. Koulun kerhotoiminta

Koulut määrittelevät vuosittaisessa suunnitelmassaan kerhotoiminnan tarpeet, resurssit ja toteutuksen. Kerhotoiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä kuullaan oppilaskuntaa, mahdollisesti myös huoltajia. Koulut voivat myös toteuttaa kerhotoimintaa osana joustavaa koulupäivän rakennetta.

5.5.2. Koulun kirjastotoiminta

Peruskouluissa hyödynnetään kirjaston kouluille tarjoamia palveluita mahdollisuuksien mukaan. Kirjastoa voidaan käyttää kaikkien aineiden opiskelussa ja erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien yhteydessä. Kouluja kannustetaan tekemään yhteistyötä kirjastojen kanssa tiedonhankinnassa, lukuinnostukseen kannustamisessa sekä mediakasvatuksessa. Kirjaston kanssa tehtävässä yhteistyössä korostuu oppilaan aktiivinen rooli, oppiminen tapahtuu itse tekemällä ja kokeilemalla. Kouvolan kaupungin kirjastoilla on käytössä kouluille suunnattu kirjastoreitti, johon on kirjattu kirjastojen tarjoamat yhteistyömahdollisuudet eri vuosiluokille.

Koulukirjastoissa oppilaat otetaan mukaan kirjaston kehittämiseen sekä kirjaston teemapäivien ja -viikkojen suunnitteluun. Oppilaille voidaan antaa erilaisia vastuutehtäviä koulukirjastossa.

5.5.3. Kouluruokailu

Kouluruokailu ylläpitää vireyttä ja tukee oppilaan hyvinvointia sekä tervettä kasvua ja kehitystä. Kouluruokailu on osa opetusta ja linkittyikin monissa oppiaineissa käsiteltävään terveysteemaan. Ruokailutilanteissa harjoitellaan terveellisen aterian koostamista ja sosiaalisia taitoja. Koululounaan tulee olla virkistyshetki työpäivän lomassa.

Kouluruokailussa tarjottavan lounaan tulee olla tasapainoinen ja monipuolinen eli ravitsemussuosittelun mukainen. Suunnitellun ravintoainesisällön toteutumisiksi oppilasta kannustetaan syömään kaikki aterian osat: lämmin ruoka, kasvislisäke, maito, leipä ja leipärasva.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Kouvolassa toimii Palveluraati-työryhmä, joka koostuu oppilaista, opettajista, ohjaajista ja ruokapalveluhenkilöstöstä. Palveluraadin tehtävänä on suunnitella ja arvioida kouluruokailuun liittyviä asioita.

Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Ruokapalveluhenkilöstö toimii kouluruokailussa oheiskasvattajina. Ruokailuvalvontaan nimetyn opettajan velvollisuus on valvoa oppilaiden ruokailua. Kouluruokaloissa on lisäksi esimerkkinä koululounaan malliannos.

Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa. Keskustelulla tuetaan oppilaiden kasvua ja kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti mm. asiakaskyselyiden avulla. Kouvolassa järjestetään vuosittain Ruokahetki-viikko, jonka aikana erityisesti tiedotetaan kouluruokailuun liittyvistä asioista.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Kouvolan kaupungissa on luotu Ravitsemuskäsikirja, joka ohjaa kouluruokailua.

Mikäli oppilaalla on erityisruokavalio terveydellisistä syistä, se tulee tarkistaa oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon kanssa aina vuosittain. Erityisruokavalion lisäksi Kouvolan kouluissa on tarjolla kasvisruokavalio. Lisäksi uskonnolliset ja eettiset syyt otetaan huomioon ruokalistaa suunniteltaessa.

5.5.4. Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteinen toiminta

Peruskoulut määrittelevät koulupäivän ja opetuksen rytmittämisen vuosisuunnitelmassaan kasvun ja oppimisen kannalta mielekkäästi noudattaen perusopetuslakia, -asetusta sekä valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita.

Joustavan koulupäivän rakenne mahdollistaa oppilaiden toiminnallisuuden lisäämisen osana koulupäivää. Toiminnallisuus voi olla tukioppilaiden ja oppilaskunnan toimintaa, ulkopuolisten toimijoiden vetämiä tuokioita tai projekteja oppilaille sekä välkkäri- ja kerhotoimintaa.

Koulupäivä aloitetaan lyhyellä päivänavauksella. Koulu määrittää vuosittaisessa suunnitelmassaan tavat, joilla päivänavaukset koulussa toteutetaan. Päivänavauksen voi pitää opettaja, oppilas tai koulun ulkopuolinen taho. Päivänavauksen toteutus voi olla toiminnallinen, yhteisöllisyyttä tukeva.

Koulu määrittää vuosittaisessa suunnitelmassaan lukuvuoden aikana toteutettavat yhteiset tapahtumat. Koulun yhteiset tapahtumat tukevat koulun toimintakulttuuria. Tapahtumissa tulee esiin koulun omaleimaisuus ja sijainti lähiympäristön antamalla mahdollisuuksilla. Kouvolan kaupungissa pyritään tukemaan kaikkia kouluja saamaan kasvun ja oppimisen kannalta monipuolinen tapahtumatarjonta vuosittain.

5.5.5. Koulumatkat ja -kuljetukset

Perusopetuksen koulukuljetuksissa on periaatteena, että oppilaiden koulumatkaan kuuluu omatoimisesti kuljettavaa koulumatkaa joko bussipysäkille tai koulukuljetusten noutopisteelle ja niiltä kotiin. Näin myös kuljetuksen piirissä oleville oppilaille tulee päivittäistä hyötyliikuntaa, joka tukee oppilaan terveyttä ja edistää kuntoa. Noutopisteitä ja käveltävää matkaa määritettäessä huomioidaan liikenneturvallisuus sekä oppilaan yksilölliset ominaisuudet.

Huoltajien toivotaan kannustavan oppilaita omatoimiseen liikkumiseen siten, että oppilaat kulkevat koulumatkan itsenäisesti, jolloin koulumatka tukee lapsen liikuntatarpeita.

Päiväkodit ja koulut kirjaavat lukuvuosi- ja toimintasuunnitelmiin suunnitelman odotusaikojen valvonnasta ja ohjauksesta sekä koulumatkoihin liittyvistä menettelytavoista ja yhteyshenkilöistä.

Koulumatkoilla tapahtuva kiusaaminen, väkivalta ja häirintä käsitellään osana koulujen turvallisuuskasvatusta. Kuljetusten aikana tapahtuneesta epäasiallisesta käytöksestä keskustellaan koulussa. Epäasiallista käyttäytymistä pyritään ennaltaehkäisemään käytettävissä olevin keinoin.

Perusopetuksessa huoltajia informoidaan koulukuljetuksiin liittyvissä asioissa ensisijaisesti sähköisen järjestelmän kautta, vanhempainilloissa sekä tarvittaessa muilla tavoin. Myös huoltajien tiedottamiseen liittyvät toimintatavat kirjataan yksikkökohtaisiin suunnitelmiin.

5.5.6. Kuljetus esiopetuksessa

Esiopetuksessa noudatetaan Kouvolan kaupungin esi- ja perusopetuksen periaatteita.

6. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

6.1. Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri perusopetuksessa

Oppilaan arviointi koulussa on kannustavaa ja se tukee perusopetuksen oppimiskäsitystä, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Palautteen avulla oppilaalla tulee olla mahdollisuus löytää omia vahvuuksiaan sekä kehittää itseään. Koulussa oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. Painopiste on oppimista edistävässä arvioinnissa. Opettajan antamalla palautteella on suuri merkitys oppilaan käsitykseen itsestään oppijana ja ihmisenä. Ohjaava palaute on keskeinen

pedagoginen keino. Huoltajalle tulee antaa riittävästi tietoa arvioinnin tavoitteista, muodoista sekä perusteista. Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu heidän persoonaansa.

6.2. Arvioinnin kohteet koulussa

Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen.

6.2.1. Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin

Arvioinnin sekä palautteen antamisen oppilaille tulee aina perustua opetussuunnitelman tavoitteisiin.

Yleisen oppimäärän mukaan opiskelevan erityisen tuen oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin. Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määritelyihin tavoitteisiin.

6.2.2. Oppilaiden ikäkauden ja edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt

Arvioinnissa huomioidaan oppilaan ikäkausi ja edellytykset. Palautteen antamisessa kiinnitetään huomiota oppilaan onnistumiseen ja edistymiseen.

Arviointimenetelmät valitaan siten, että niiden avulla oppilas pystyy osoittamaan osaamisensa. Lievätkin oppimisvaikeudet ja oppilaiden mahdollinen puutteellinen kielitaito tulee huomioida arviointia toteutettaessa. Mahdolliset erityiset painoalueet otetaan myös huomioon.

6.2.3. Oppilaan itsearviointi

Itsearviointi edistää oppilaiden osallisuutta. Se on keskustelevaa ja vuorovaikutteista toimintaa ja sen avulla oppilaan edistyminen hänen oppimisessaan tehdään näkyväksi ja kuulluksi.

Oppilas oppii tunnistamaan ja tietämään oppimisprosessinsa tavoitteet, omat vahvuutensa tai tuen tarpeensa. Samalla hän tunnistaa omat mielenkiinnon kohteensa ja osallistumismahdollisuutensa. Oppilas arvioi kokonaisvaltaisesti; ”mitä olen oppinut, miten olen oppinut, missä onnistuin ja missä olisin tarvinnut apua ja voisinko hyödyntää oppimaani tai tapaani oppia tulevaisuudessa?”. Parhaimmillaan itsearviointi tukee oppilaan

käsitystä itsestään oppijana koko oppimisprosessin aikana aina suunnitteluvaiheesta työskentelyyn ja oppimistulokseen. Hän tulee tietoiseksi omista vahvuuksistaan ja oppii hyödyntämään niitä tai hakemaan uusia väyliä oppimiseensa.

Opettajan vastuulla on ohjata oppilasta arvioimaan omaa oppimisprosessiaan tämän iän ja edellytysten mukaisesti. Edellytyksiä itsearviointiin ja siinä tarvittavia taitoja kehitetään vähitellen ja johdonmukaisesti. Opettajan tehtävänä on huolehtia siitä, että itsearviointi on luonteva osa oppilaan kouluarkea niin, että se tukee kokonaisvaltaista oppimista, kehittymistä ja kasvamista. Oppilaan itsearviointi antaa tietoa opettajalle oman työnsä kehittämiseen. Opettajalla on itsearviointin avulla mahdollisuus saada tärkeää tietoa oppilaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja esimerkiksi kouluviihtyvyydestä.

Itsearviointin menetelmät ovat monipuolisia ja vaihtelevat sisällöllisesti sekä laajuudeltaan. Ne valitaan tarkoituksenmukaisesti oppilaan ikätason, opiskeltavan asian tai oppimisprosessin mukaan. Esimerkkejä itsearviointin muodoista ovat erilaiset portfoliot, seinälehdet, tutkimusraportit, ajatuskartat, sarjakuvat omasta työskentelystä, arviointivihkot tai -kansiot ja erilaiset lomakkeet esimerkiksi oppilaan työskentelytaidoista.

Itsearviointiin liittyy luontevasti vertaisarviointi ja ryhmäarviointi, joissa oppilaat oppivat antamaan rakentavaa palautetta toisilleen, omalle ryhmälleen tai opettajalleen. Yhdessä ja yleisesti voidaan pohtia myös kehittämiskohteita esimerkiksi jatkotyöskentelyä varten.

Itsearviointi on osa koulun toimintakulttuuria. Koulut kuvaavat opetussuunnitelmassaan koulun itsearviointin muodot.

6.2.4. Oppiminen arvioinnin kohteena

Oppimisen arviointi sisältää opinnoissa edistymisen ja osaamisen tason arviointia sekä palautteen antamista niistä. Vuosiluokkien 6 ja 9 hyvän osaamisen kriteerit on määritelty valtakunnallisissa opetussuunnitelmaperusteissa jokaisen oppiaineen kohdalla erikseen. Edistymistä tarkastellaan suhteessa aiempaan osaamiseen sekä asetettuihin tavoitteisiin.

6.2.5. Työskentely arvioinnin kohteena

Työskentelytaitoihin sisältyvät taito suunnitella, säädellä ja arvioida omaa työtään sekä taito toimia vastuullisesti. Oppilaiden itsenäisen ja yhdessä työskentelyn taitoja tuetaan osana oppimista. Näitä taitoja arvioidaan osana oppiaineissa tehtävää arviointia.

6.2.6. Käyttäytyminen arvioinnin kohteena

Käyttäytymisen ohjaus ja käyttäytymiseen liittyvien tietojen ja taitojen opettaminen ovat osa koulun kasvatustehtävää. Käyttäytymisen arvioinnissa on erityisen tärkeää huolehtia, että arviointi ei perustu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Käyttäytymisen arvioinnin osa-alueet ovat:

- toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottaminen
- yhteisesti sovittujen toimintatapojen ja sääntöjen noudattaminen
- asiallinen, tilannetietoinen käyttäytyminen ja hyvät tavat.

Koulut laativat opetussuunnitelmaansa koulukohtaiset tavoitekuvaukset eri osa-alueille.

6.3. Opintojen aikainen arviointi koulussa

Oppilaan arviointi on monipuolista, jatkuvaa sekä tapahtuu oppilaan ja opettajan välisessä vuorovaikutuksessa. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävän usein tietoa opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.

Formatiivinen arviointi on opetuksen aikana annettavaa jatkuvaa, kannustavaa palautetta oppimisen edistymisestä. Sen tarkoituksena on oppilaan motivointi ja ohjaus. Formattiivisen arvioinnin keinoja ovat esimerkiksi tuntiosaaminen, oppimispäiväkirjat, arviointikeskustelut ja vertaisarviointi.

Formatiivinen arviointi luo pohjan summatiiviselle arvioinnille (lukukausittainen arviointi / lukuvuosittainen arviointi / päättöarviointi).

Formatiivinen arviointi auttaa opettajaa arvioimaan omaa opetustaan ja tehostamaan ja muuttamaan sitä oppilaan oppimista edistävään suuntaan sekä ohjaa oppilaan oppimista

Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden arvioinnin perusteita on kuvattu luvussa 7.

6.3.1. Oppilaan arviointi lukukauden ja -vuoden päättyessä

Lukuvuoden päättyessä oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan sanallisesti vuosiluokilla 1–4. Vuosiluokilla 5–6 annetaan numeroarviointi lukuun ottamatta taito- ja taideaineita ja vuosiluokilla 7–9 annetaan numeroarviointi kaikissa oppiaineissa.

Lukukauden päättyessä oppilaille annetaan väliarviointi. Koulu määrittelee väliarvioinnin muodon opetussuunnitelmassaan. Väliarviointi voi olla todistus tai esimerkiksi arviointikeskustelu tai portfolio. Numeerista väliarviointia ei anneta alkavasta aineesta vuosiluokilla 5–6.

Numeroarvioinnin lisäksi oppilaalle voidaan antaa sanallinen arvio myös vuosiluokilla 5–9 sekä väliarvioinnissa että lukuvuoden päättyessä.

	Syksy, väliarviointi	Kevät, lukuvuosiarviointi	Käyttäytyminen
1.	Koulu määrittelee muodon	Sanallinen	Sanallinen
	Arviointikeskustelu		
2.	Koulu määrittelee muodon	Sanallinen	Sanallinen
		Arviointikesk.	
3.	Koulu määrittelee muodon	Sanallinen	Sanallinen
4.	Koulu määrittelee muodon	Sanallinen	Sanallinen
5.	Koulu määrittelee muodon	Numero *)	Numero
6.	Koulu määrittelee muodon	Numero *)	Numero
		Arviointikesk.	
7.	Koulu määrittelee muodon	Numero	Numero
8.	Koulu määrittelee muodon	Numero	Numero
	Arviointikeskustelu		
9.	Koulu määrittelee muodon	Numero	**)

*) Taide- ja taitoaineissa sanallinen

**) Mikäli oppilaalle annetaan 9. luokan keväällä lukuvuosiarviointi, numero

6.3.2. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

Opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että oppilaalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Oppilaan kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Opinnoissa eteneminen toteutetaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

6.3.3. Arviointi nivelkohdissa

Koulupolun alussa, 1. luokan syyslukukauden aikana käydään opettajan, oppilaan ja huoltajan välinen arviointikeskustelu, jonka pohjana voidaan käyttää esiopetuksesta saatua tietoa oppilaan aikaisemmasta oppimisesta.

Alakoulun nivelvaiheissa oppilaalle annetaan lukuvuositolustuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta. Tämä toteutetaan luokanopettajan, oppilaan ja huoltajan välisessä arviointikeskustelussa.

Toisen vuosiluokan lopulla arvioinnin pääpaino on oppimisen edistymisen arvioinnissa. Tavoitteena on tuoda esille arviointikeskustelussa oppilaan vahvuuksia oppijana sekä vahvistaa itsetuntoa ja oppimismotivaatiota.

Kuudennen vuosiluokan arviointikeskustelussa kiinnitetään erityistä huomiota työskentelytaitojen ja oppimisen taitojen kehittymiseen. Arviointikeskusteluun liitetään oppilaan itsearviointi. Oppilaan ja huoltajan tulee saada monipuoliseen tietoon perustuva käsitys oppilaan oppimisen edistymisestä. Arviointikeskustelun materiaali hyödynnetään yläkoulun siirtopalaverissa.

Kahdeksannen luokan arviointikeskustelut aloitetaan syyslukukaudella luokanvalvojan toimesta ja ne käydään talvilomaan mennessä. Samalla voidaan kartoittaa mahdolliset tuen tarpeet. Keskustelu valmistaa oppilasta ja huoltajaa päättöarviointiin.

6.3.4. Valinnaisaineiden arviointi

Vähintään 2 vuosiviikkotunnin valinnaisaineet arvioidaan yläluokilla numeroin. Alle 2 vuosiviikkotunnin valinnaisaineet arvioidaan hyväksytty / hylätty. Alaluokkien valinnaisaineet arvioidaan hyväksytty / hylätty -asteikolla.

6.3.5. Maahanmuuttajien arviointi

Maahanmuuttajaoppilaat voidaan arvioida sanallisesti vuosiluokilla 1–8. Päättöarvioinnissa maahanmuuttajaoppilaat arvioidaan numeroin.

6.3.6. Erityisen tuen oppilaiden arviointi

Erityisen tuen oppilaat voidaan arvioida sanallisesti vuosiluokilla 1–6. Luokilla 7-9 ja päättöarvioinnissa erityisen tuen oppilaat arvioidaan numeroin. Toiminta-alueittain opiskelevat oppilaat arvioidaan sanallisesti koko perusopetuksen ajan, myös päättöarvioinnissa.

6.4. Perusopetuksen päättöarviointi

Opintojen aikana oppilaalle ja huoltajalle annetaan tietoa oppilaan suoriutumisen sen hetkisestä tilanteesta, eteenpäin ohjaavaa palautetta sekä tietoa päättöarvioinnin kriteereistä, jotka on määritelty opetussuunnitelman perusteissa. Kahdeksannen luokan arviointikeskustelu valmistaa oppilasta ja huoltajaa päättöarviointiin. Päättöarviointi ajoittuu vuosiluokille 7, 8 tai 9 sen mukaan, milloin oppiaineen opiskelu päättyy.

Oppilaan päättöarvosana perustuu oppilaan opintojen päättyessä osoittamaan osaamisen tasoon suhteessa oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.

6.5. Esi- ja perusopetuksessa käytettävät todistukset

Esiopetukseen osallistuneelle lapselle annetaan esiopetuksen päättyessä osallistumistodistus, joka on yhtenäinen koko kaupungin esiopetukselle.

Kouvolan perusopetuksen kouluissa käytetään yhtenäisiä lukuvuositodistuksia ja päättötodistuksia. Mikäli koululla annettava väliarviointi on todistus, käytetään kaupungin yhteistä todistusmallia.

Peruskoulun oppimäärän hyväksytysti suorittanut oppilas saa 9. luokan päättyessä päättötodistuksen. Tällöin hänelle ei anneta erillistä lukuvuositodistusta.

7. Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki

7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Tuen järjestämisessä kiinnitetään erityistä huomiota yhteisöllisiin ja oppimisympäristöön liittyviin ratkaisuihin tuen muotoja määritettäessä.

Tuen tarpeesta huolimatta huolehditaan siitä, että oppilas tuntee kuuluvansa ryhmään ja saa onnistumisen kokemuksia työskentelystään. Tämä vaatii oppimistehtävien ja työskentelyn vaativuuden tarkkaa arviointia. Ryhmään kuulumisen varmistamiseksi tulee käyttää monipuolisia työmenetelmiä, joilla varmistetaan jokaisen osallistumismahdollisuus.

Tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdistetään pedagoginen asiantuntemus sekä muiden ammattihenkilöiden osaaminen.

Tuki toteutetaan ensisijaisesti muuttamalla ennakkoluulottomasti oppimisympäristöä ja toimintaa. Tuen tarpeen muuttuessa ollaan valmiita muuttamaan toimintatapoja viivytyksittä. Oppimisympäristön muokkaamisessa käytetään myös eri tahojen antamaa informaatiota ja oppimisprosessin seurannasta saatua arviointitietoa.

Tuen jatkumo varmistetaan tiiviillä yhteistyöllä esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen kesken sekä tuen toimintamallien yhtenäistämällä.

7.1.1. Ohjaus tuen aikana

Ohjaus kuuluu jokaisen työyhteisön jäsenen tehtäviin. Ohjaus on sekä väline tuen tarpeen arvioinnissa että sinällään tuen muoto. Ohjausta käytetään myös osana arviointiprosessia.

Esiopetuksessa ohjaus on oppimaan oppimisen edistämistä ja ohjausta.

Jokaisessa peruskoulussa on käytössä vuosittain päivitettävä ohjaussuunnitelma.

Ohjauksen jatkumo varmistetaan esi- ja perusopetuksen nivelvaiheissa sekä siirryttäessä toiselle asteelle.

7.1.2. Kodin kanssa tehtävä yhteistyö tuen aikana

Kun oppilaalla ilmenee kasvun, oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa, kodin ja koulun tai päiväkodin yhteistyön merkitys korostuu. Opetushenkilöstön tulee olla yhteydessä kotiin viipymättä. Henkilöstöllä on asiantuntijavastuu tiedonsiirtoon, salassapitoon jne. liittyvissä asioissa.

Perusopetuslain mukaisen tuen antaminen on velvoittavaa, eikä siitä voi kieltäytyä. Oppilashuoltolain mukainen tuki on vapaaehtoista.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	Perusopetuslaki
Yhteisöllinen oppilashuolto • Oppilashuoltoryhmä • Yksilökohtainen oppilashuolto • Oppilashuollon palvelut (kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja) Monialainen asiantuntijaryhmä	Monialainen oppilashuoltotyö • Tuen kolmiportaisuuteen liittyvä työskentely • Kurinpitoon liittyvä työskentely • Työrauhaongelmat • Pedagoginen konsultaatio • Muut oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät asiat

Pedagoginen konsultaatio

Esiopetusyksikön henkilöstölle järjestetään mahdollisuus monialaiseen pedagogiseen konsultaatioon tarpeen mukaan. Konsultaation järjestämisestä ja koollekutsumisesta vastaavat yhteistyössä päiväkodinjohtaja ja erityisopettaja.

Jokaiselle luokanopettajalle tai luokanvalvojalle voidaan järjestää vähintään kerran lukuvuodessa konsultaatiomahdollisuus, jossa opettaja ja koulun monialaisen oppimisen ja koulunkäynnin ryhmän jäsenet käyvät yhdessä läpi luokan oppilaat ja luokan kokonaistilanteen pedagogisesta ja koulunkäynnin näkökulmasta. Tarkoituksena on varmistaa, että oppilaiden tukitarpeet on tiedostettu ja tukiresurssit kohdennettu oikein.

7.2. Yleinen tuki

Yleistä tukea annetaan oppilaalle heti tuen tarpeen ilmetessä. Opettaja ottaa yhteyttä huoltajiin ja pyrkii heidän kanssaan yhteistyössä löytämään keinot oppilaan tukemiseksi. Päiväkodin tai koulun tukimuotoja voivat olla esimerkiksi eriyttäminen, tukiopetus, oppilashuollon palvelut, oppilaanohjaus, oppimisympäristön muokkaus, osa-aikainen erityisopetus ja lasten erityisohjaajan tai koulunkäynninohjaajan apu.

Toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään niin, että yhteistyötä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista hyödynnetään ja oppilaiden erilaisuus kohdataan mahdollisimman hyvin. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri yhteisössä edistävät oppilaan kehitystä ja tukevat hyvää oppimista.

Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaan oppimisen valmiuksiin ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelusta, sen suunnittelusta, tavoitteen asettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Oppilaiden itsetuntoa, opiskelumotivaatiota sekä oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa ja oppiaineissa.

Oppilaan hyvinvointiin ja oppimismotivaatioon voidaan vaikuttaa myös kerhotoiminnan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan avulla. Suunnittelemalla ne osaksi oppilaan päivää, luodaan turvallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

Ennen seuraavalle tuen tasolle siirtymistä varmistetaan, että kaikki yleisen tuen muodot on käytetty ja kokeiltu.

7.3. Tehostettu tuki

Tehostetun tuen vaiheessa oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, jossa jäntevöitetään yleisiä tukitoimia määrällisesti ja laadullisesti. Mikäli tuen tarve liittyy oppisisältöihin, oppimissuunnitelmaan kirjataan opetettavien aineiden ydinsisällöt ja erityiset painoalueet. Oppimääriä ei vielä yksilöllisteta.

Tehostettu tuki voi sisältää joustavia opetusjärjestelyjä, eriyttämistä, tiimi- ja samanaikaisopetusta, jakotunteja, tukiopetusta ja osa-aikaista erityisopetusta, erilaisia oppimista tukevia materiaaleja, äänikirjoja, lisäaikaa kokeissa/tenteissä, oppilaanohjausta, suullisia vastauksia ja avustajapalveluita sekä muuta tukea. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan seuraamalla tehostetun tuen toteutumista. Oppilaan arvioinnin perustana on yleinen oppimäärä.

Tehostetun tuen aikana huolehditaan tuen toteutumisen ja tuloksellisuuden seurannasta ja arvioinnista säännöllisesti ja tarvittaessa muutetaan suunnitelmia. Yhdessä huoltajien kanssa sovitaan, milloin tehostetun tuen jaksoa arvioidaan ja arviointipäivämäärä kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Mikäli arvioinnissa todetaan tehostetun tuen olevan sopivaa ja riittävää sellaisenaan tai muutettuna, voi tehostettua tukea jatkaa. Oppimissuunnitelmaa päivitetään ja tuen tarvetta ja muotoja arvioidaan säännöllisesti yhdessä huoltajan kanssa sovittuina ajankohtina.

Mikäli oppilaalla on tehostettu tuki esiopetuksessa, tuki jatkuu automaattisesti nivelvaiheen yli perusopetukseen. Tämän jälkeen tuen tarpeellisuutta arvioidaan ja oppimissuunnitelma päivitetään koulussa syyslukukauden aikana.

7.3.1. Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu kirjalliseen pedagogiseen arvioon, jonka laativat oppilaan opettajat hyödyntäen huoltajan luvalla oppilaalle tehtyjä muita suunnitelmia ja asiantuntijalausuntoja.

7.3.2. Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan opinto-ohjelman toteuttamiseksi, ja siihen kirjataan oppilaalle järjestettävä tuki määrältään ja laadultaan oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Oppimissuunnitelma voidaan tehdä myös oppilaalle, joka on yleisen tuen piirissä tai oppilaalle, joka opiskelee vuosiluokkiin sitomattoman opetussuunnitelman mukaan.

Oppimissuunnitelmaa laadittaessa korostetaan oppilaan ja hänen huoltajansa osallisuutta laadintaprosessissa ja toteuttamisessa. Yhteistyössä huoltajan kanssa oppimissuunnitelman laatimiseen otetaan mukaan muut oppilaan ja hänen perheensä kanssa työskentelevät verkostot.

Tarpeen mukaan oppimissuunnitelman sisältöjä ja tavoitteita päivitetään yhteistyössä oppilaan, opettajien ja huoltajien kanssa.

7.4. Erityinen tuki

Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, oppilaalle on annettava erityistä tukea.

Esiopetuksen aikana lapsen saama erityinen tuki on tehostettua tukea vahvempaa, yksilöllisempää ja jatkuvampaa. Huoltajan tuen, moniammatillisen yhteistyön ja yksilöllisen ohjauksen merkitys korostuu.

Erityinen tuki järjestetään oppilaan edun mukaisesti ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä hänen esiopetusryhmässään tai lähikoulussaan, tai osittain tai kokonaan erityisryhmässä tai muussa soveltuvassa paikassa. Oppilaan opiskellessa erityisryhmässä pyritään mahdollistamaan osa-aikainen integrointi ja liittyminen ikävertaisryhmään.

Perusopetuksen luokkamuotoista erityisopetusta toteutetaan Kouvolassa sekä alueellisissa pienryhmissä että kaupunkitason erityisluokissa.

Perusopetuksen alueelliset erityisopetuksen pienryhmät on tarkoitettu oppilaille, joiden opetuksellisiin tarpeisiin ei pystytä vastaamaan yleisopetuksen ryhmässä. Ryhmäkoko on kymmenen oppilasta. Oppilaille on tehty luokkamuotoisen erityisopetuksen päätös. He kuuluvat pääasiallisesti yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

Kaupunkitason erityisluokkiin ohjataan oppilaita koko kaupungin alueelta. Näiden oppilaiden opetusjärjestelyissä, -menetelmissä ja opetuksessa tarvitaan profiloitunutta erityisosaamista. Oppilaiden opetukselliset tarpeet ovat suuria ja vaativat useimmissa tapauksissa hoitavien ja kuntouttavien tahojen yhteistyötä. Tavoitteena on tarjota oppilaille kuntouttava oppimisympäristö, jossa heillä on mahdollisuus oppia ja kasvaa omien edellytystensä mukaisesti ja samalla välttää alisuoriutuminen. Kaupunkitason erityisluokissa opiskelee oppilaita sekä yleisen että pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Ryhmäkoot ovat kuusi, kahdeksan tai kymmenen oppilasta. Vaikeimmin kehitysvammaisten opetus järjestetään Kymenlaakson erityishuollon kuntayhtymän Careakoulussa.

7.4.1. Pedagoginen selvitys

Erityisen tuen esityksen edellytyksenä on oppilaasta tehty kirjallinen pedagoginen selvitys.

Esiopetuksessa olevan lapsen pedagogisen selvityksen laadinnasta ja sen kokoamisesta vastaa päiväkodin tai koulun erityisopettaja. Hän tekee yhteistyötä lapsen, huoltajan ja opettajien kanssa. Laadinnassa hyödynnetään aiempia lapsesta laadittuja pedagogisia asiakirjoja sekä mahdollisia asiantuntijalausuntoja. Tarvittaessa hyödynnetään myös huoltajan luvalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa Vasua sekä lapsen esiopetussuunnitelmaa.

Perusopetuksessa pedagoginen selvitys laaditaan yhteistyössä oppilaan, huoltajien ja opettajien kanssa.

7.4.2. Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätöstä esitetään kirjallisesti. Esitykseen sisältyy selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä, pedagoginen selvitys.

Esiopetuksessa pedagogiseen selvitykseen sisältyy opettajien sekä asiantuntijoiden arviot lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja erityisen tuen tarpeesta. Päiväkodinjohtaja tai

koulun rehtori tekee esityksen erityisestä tuesta. Esitykseen voi liittää muiden toimijoiden tai asiantuntijoiden lausuntoja tai kannanottoja.

Perusopetuksessa pedagogiseen selvitykseen sisältyy oppilasta opettavien opettajien selvitys ja oppimisen ja koulunkäynnin ryhmän kannanotto oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta, sekä näiden perusteella tehty arvio erityisen tuen tarpeesta, toteuttamisesta ja mahdollisista yksilöllistettävistä oppimääristä.

Ennen erityisen tuen esitystä neuvotellaan huoltajan kanssa. Huoltajan kanta on kirjattava esitykseen ja varmistettava allekirjoituksella. Mikäli huoltajan kanta on kielteinen, järjestetään uusi neuvottelu huoltajan kanssa ennen päätöksen tekoa.

7.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityisen tuen piirin kuuluvalla oppilaalla tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS, yksikön sisällä sovittujen työnjakojen mukaisesti (prosessiohjaaja, esiopettaja, luokanopettaja, erityisluokanopettaja, ryhmänohjaaja, aineenopettaja tai erityisopettaja). Päiväkodinjohtaja ja koulun rehtori ovat vastuussa siitä, että HOJKS tehdään kaikille oppilaille, joilla on erityisen tuen päätös ja siitä, että asiakirja päivitetään vähintään kerran vuodessa.

HOJKS tehdään yhteistyössä oppilaan, huoltajien ja oppilasta opettavien opettajien kanssa. Erityisopettajan roolia asiantuntijana korostetaan HOJKS-prosessissa. HOJKS:ssa asetettuja tavoitteita oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi toteutetaan HOJKS:ssa sovitun työnjaon mukaisesti. Erityisen tuen järjestämisen tapaa arvioidaan vuosittain ja esitetään tarvittaessa erityisen tuen päätöksen muuttamista tai purkamista.

Esiopetuksessa arvioidaan erityisen tuen vaikuttavuutta jatkuvasti yhteistyössä huoltajan, kasvatushenkilöstön ja asiantuntijoiden kanssa. Kouluissa oppimisen ja koulunkäynnin ryhmä tukee omalta osaltaan oppilaalle toteutettavaa erityistä tukea. Ryhmä käynnistää tarvittaessa uudelleen pedagogisen selvityksen prosessin ja esittää erityisen tuen päätöksen muuttamista tai purkamista.

Erityisen tuen purku edellyttää kirjallista esitystä, joka käsitellään muiden erityisen tuen esitysten prosessin mukaisesti.

7.4.4. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Ennen oppimäärän yksilöllistämistä oppilaan opetusta on eriytettävä monipuolisesti, tuettava eri tukimuodoilla ja oppiaineessa on täytynyt olla määriteltynä erityiset painoalueet. Mikäli oppilas ei annetusta tuesta ja oppiaineen keskeisien sisältöjen tavoitteisiin keskittymisestä huolimatta kykene suorittamaan oppiainetta hyväksytysti, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää.

Oppiaineen yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä.

Yksilöllistetyn oppiaineen tavoitetaso tulee määritellä jokaiselle oppilaalle yksilöllisesti juuri hänen edellytystensä mukaiseksi, mutta kuitenkin riittävän vaativaksi. Tavoitteet kuvataan selkeästi oppiaineittain ja oppisisällöt kirjataan yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKS:aan.

Ensisijaisena vaihtoehtona on aina oppimäärän yksilöllistäminen. Oppiaineesta vapauttamista tulee välttää.

Huoltajalle ja oppilaalle tulee informoida, mitä vaikutuksia mahdollisella yksilöllistämisellä tai oppiaineesta vapauttamisella on jatko-opintoihin.

7.4.5. Pidennetty oppivelvollisuus

Lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin tapahtuu monialaisessa yhteistyössä huoltajan, lasta hoitavan / tutkivan tahon, lapsen varhaiskasvatusta toteuttavan yksikön ja mahdollisten terapeuttien kanssa. Ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin tulisi tapahtua riittävän varhain.

Opetuksen järjestämisen vastuu on ensisijaisesti päiväkodinjohtajalla tai koulun rehtorilla. Opetuksen käytännön toteuttamisen vastuu on opettajalla, lastentarhanopettajalla sekä erityisopettajalla. Opetus järjestetään lapsen kokonaistilanne huomioiden joko integroituna erityisoppilaana tai pienryhmässä. Opetusjärjestelyistä sovitaan tarkemmin lapselle laadittavassa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa.

Pidennettyä oppivelvollisuutta esitetään erityisen tuen esityksen mukaisesti ja siitä tehdään erityisen tuen päätös.

Huoltajien kanssa keskustellaan etukäteen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja sen eri järjestämisvaihtoehdoista ja vaikutuksista. Esitys pidennettyyn oppivelvollisuuteen tehdään yhteistyössä huoltajan kanssa. Huoltajalle annetaan riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia

keskusteluun sekä kysymysten esittämiseen. Huoltajan kanta tulee näkyä tehdyssä esityksessä ja tarvittaessa sitä varten käytetään erillistä liitettä.

Jotta huoltaja saisi riittävää ja oikeaa tietoa pidennetystä oppivelvollisuudesta ja ohjautuminen tapahtuisi riittävän varhain, tarvitaan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ohjautumisessa toimivaa asiakaslähtöistä monialaista verkostotyötä.

Pidennetyn oppivelvollisuuden tarvetta arvioidaan monialaisesti erityisen tuen tarpeen tarkastelun yhteydessä. Mikäli tarvetta pidennettyyn oppivelvollisuuteen ei enää ole, esitetään päätöksen purkua.

7.4.6. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten, muulla tavoin vammaisten tai vakavasti sairaiden oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta osittain tai kokonaan toiminta-alueittain. Tämä on mahdollista vain, kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Esiopetuksen toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa korostuvat lapsen yksilölliset kuntouttavat ja hoidolliset tavoitteet. Lapsen kanssa työskentelevät kasvattajat perehtyvät riittävästi lapsen oppimista ja kehitystä tukeviin menetelmiin ja kuntouttaviin osatekijöihin sekä tekevät tiivistä yhteistyötä huoltajan sekä hoitavien ja kuntouttavien tahojen kanssa.

Toiminta-alueittain opiskelussa keskitytään taitoihin, jotka auttavat oppilasta suoriutumaan mahdollisimman hyvin itsenäisestä elämästä. Koulupäivät rakennetaan kuntouttaviksi ja kehitystä tukeviksi. Toiminta-alueittain opetuksen järjestämiseen kuuluu vahva yhteistyö hoitavien ja kuntouttavien tahojen kanssa.

Erityisen tuen päätöksen tarkastelun yhteydessä arvioidaan myös toiminta-alueittain opiskelun tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Mikäli oppilaalla on edellytyksiä opiskella oppiainejakoisen opetussuunnitelmamukaisesti, tehdään päätös siirtymisestä.

7.5. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

7.5.1. Tukiopetus

Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvät vaikeudet on havaittu. Opettajan tulee suunnitella työskentely yksilöllisesti oppilaan oppimisen tarpeita

vastaavasti siten, että tukiopetuksessa oppilaalla on mahdollisuus opiskella omalle oppimistyyllille ominaisilla tavoilla. Tukiopetuksen avulla pyritään ensisijaisesta tukemaan oppiaineissa edistymistä.

Tukiopetukseen osallistuminen on oppilaalle velvoittavaa.

7.5.2. Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoite esiopetuksessa on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen esteitä ja oppimisen vaikeuksia. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja suunnittelee sen toteuttamista yhteistyössä yksikön opettajien kanssa ja sen vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen arvioidaan säännöllisesti tuen kaikilla tasoilla. Osa-aikaisesta erityisopetuksesta tiedotetaan huoltajia vuosittain toimintakauden alkaessa ja aina yksilöllisesti lapsen tuen suunnittelun yhteydessä.

Perusopetuksessa osa-aikaisella erityisopetuksella autetaan oppilasta voittamaan kaikenlaisia oppimisen ja koulunkäynnin esteitä. Osa-aikainen erityisopetus on luonteeltaan kuntouttavaa, eikä kohdistu pelkästään oppiaineisiin liittyviin pulmiin. Erityisopettaja ja luokan- ja aineenopettaja arvioivat erityisopetuksen tarpeen sekä suunnittelevat toteuttamisen ja seurannan yhdessä. Huoltaja on mukana prosessissa. Tehostetun ja erityisen tuen oppilailla osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja antaminen kirjataan oppimissuunnitelmaan tai HOJKS:aan.

Mikäli oppilaalla katsotaan olevan tarvetta osa-aikaiseen erityisopetukseen, on siihen osallistuminen hänelle velvoittavaa.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Koulussa erityisopetuksen pienryhmässä opiskelevan oppilaan opiskelua voidaan myös tarvittaessa tukea osa-aikaisella erityisopetuksella resurssien suorien mahdollisuuksien mukaan. Työmuotoina voi olla esim. erityisopettajan konsultointi tai yhteistyö oppilaan arviointiprosessissa etenkin erityisen tuen päätöstä tarkistettaessa.

7.5.3. Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Kouvolan kaupungissa oppilaiden tarvitsema avustajapalvelu toteutetaan koulunkäynninohjaajien ja lasten erityisohjaajien työpanoksen avulla.

Kouluille myönnetään vuosittain ohjaajaresurssi, joka perustuu tarvearviointiin. Koulutasolla ohjaajien työpanos jaetaan tukea tarvitsevien oppilaiden ja ryhmien kesken. Ohjaajien työpanosta käytetään avustajapalvelun lisäksi erilaisiin joustaviin tukimuotoihin kuten läksykerhojen ohjaamiseen sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamiseen.

Varhaiskasvatusyksikköön voidaan myöntää oppilaiden erityisohjaaja tarvearviointiin perustuen. Erityisohjaajaresurssi kohdennetaan pääsääntöisesti yksikkö- ja ryhmäkohtaiseksi, mutta voi myös kohdentua yhden oppilaan tarpeisiin silloin, kun lapsen hoidollisuus on erityisen vaativa. Yksikön johtaja päättää lisäresurssin jakautumisesta omassa yksikössään yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä pedagogiikasta vastaavien lastentarhanopettajien kanssa.

Tulkitemispalvelu toteutetaan suurimmaksi osaksi vaihtoehtoisin kommunikaatiomenetelmiin perehtyneiden ohjaajien avulla. Lisäksi käytetään yksittäistapauksissa ostopalveluna hankittavaa tulkkausta.

Opettajalla ja ohjaajalla on opetuksen järjestämisessä omat tehtävät ja vastuut ja ne tulee selkeyttää vuosittain ryhmä- ja oppilaskohtaisesti. Suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä.

Apuvälineet myönnetään oppilaalle henkilökohtaisina perustuen pedagogiseen arvioon tai selvitykseen. Henkilöstön tulee osata apuvälineiden käyttö ja heidän tulee olla valmiita opastamaan myös huoltajia niiden käytössä. Osaamisen varmistamiseen haetaan koulutusta, konsultaatiota ja ohjausta. Tukea saavalle oppilaalle mahdollisista yksilökohtaisista ulkopuolisista palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintopäätös.

Opetusta suunnitellaan ja toteutetaan monialaisena asiakaslähtöisenä verkostotyönä. Muiden alojen asiantuntijat voivat toimia kouluyhteisössä antamassa oppilaalle hänen tarvitsemiaan palveluita.

7.5.4.

7.5.5. Paikallisia käytänteitä

Koulunuorisotyö

Kouvolan yläkouluissa toimii koulunuorisotyöntekijä. Koulunuorisotyöntekijän työnkuva laaditaan yhteistyössä nuorisopalveluiden ja koulun henkilökunnan kanssa koulun tarpeiden mukaan. Koulun ja nuorisotyön yhteistyöllä on erinomaiset mahdollisuudet

aktivoida alueen nuoria vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä ja osallistumaan nuorten palveluiden kehittämiseen.

Nivelvaiheprosessit

Nivel- eli siirtymävaiheissa on keskeisintä taata oppilaan kasvun ja oppimisen tuen jatkumo.

Tuen jatkumon käytäntöjä suunnitellaan ja arvioidaan yhtenä kokonaisuutena. Näin varmistetaan riittävän yhtenäiset toimintamallit ja käytänteet, siten että oppilas saa johdonmukaista ja oikea-aikaista palvelua kasvun ja kehityksen tueksi riippumatta iästä tai toimintaympäristöstä.

Tuen tarvetta tulee nivelvaiheessa arvioida yhdessä huoltajien, oppilaan, opettajien ja tarvittaessa muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Riittävällä tiedonsiirrolla taataan tukimuotojen jatkumo ja pysyvyys.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä

Tukeen liittyvistä toimivaltuuksista päätetään Kouvolan kaupungin hallintosäännössä ja niitä tarkennetaan delegointipäätöksillä.

Erityisen tuen päätöksiä valmistelee erikseen nimetyt, asiantuntijoista koostuvat aluekoordinaatioryhmät. Ryhmien jäsenet nimetään vuosittain.

Yhteistyöprosesseja

Verkostoyhteistyön varmistamiseksi kehitetään toimivat yhteistyömallit ja -prosessit toimijoiden kesken sekä kaupungin sisällä että muiden verkostotyöhön osallistuvien tahojen kanssa.

Malleja ja prosesseja kehitetään ja arvioidaan säännöllisesti.

Joustavat tukimuodot

Joustavat tukimuodot ovat Kouvolan kaupungin Kasvun ja oppimisen tuen kautta järjestettyjä ja koordinoituja tukimuotoja oppilaiden opetuksen tukemiseksi.

Joustavia tukimuotoja ovat koutsaus, konsultaatio ja tuki- ja arviointijaksot.

Prosessiohjaus

Prosessiohjaajat ovat perusopetuksessa toimivia, koulukohtaisia ohjaajia kolmiportaisen tuen prosesseihin liittyvissä kysymyksissä. Prosessiohjaajat toimivat työparina aineen- ja luokanopettajille ja antavat tukea, apua ja ohjausta tuen kolmiportaisuuteen liittyvissä käytännön asioissa.

Oppimisvaikeuden tunnistaminen

Oppimisvaikeuden tunnistaminen riittävän varhaisessa vaiheessa on kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta tärkeää. Se on yhteistyötä, jossa havainnointi ja arviointi muodostavat kokonaisuuden, jonka perusteella voidaan suunnitella ja toteuttaa oppimista tukevaa kasvatusta ja opetusta. Huoltajan näkemykset otetaan huomioon arviointia tehtäessä.

Esiopetusryhmien opettajat sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajat havainnoivat sekä arjessa että eri menetelmin oppimisvalmiuksia ja sosiaalisia taitoja. Saatu informaatio toimii omalta osaltaan esiopetuksen suunnittelun tukena. Yhteistyössä kartoitetaan esiopetusryhmän oppilaiden ne kehityksen ja oppimisen osa-alueet, joissa nämä esiopetusvuonna tarvitsevat tukea. Tuen muotoja esiopettajat miettivät yhdessä huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tarvittaessa oppilas ohjataan tarkempiin psykologisiin tai muihin tutkimuksiin.

Perusopetuksessa luokanopettajat, luokanvalvojat ja aineenopettajat havainnoivat ja arvioivat oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa. Arviointien ja niiden dokumentoinnin kautta voidaan oppilaalle tarvittaessa ohjata tukea.

Perusopetuksen laaja-alaiset erityisopettajat havainnoivat oppilaiden kasvua, kehitystä ja oppimista ja kirjaavat havainnot ja arvioinnit pedagogisiin asiakirjoihin yhteistyössä opettajien kanssa. Lisäksi laaja-alaiset erityisopettajat järjestävät kaupunkikohtaisen suunnitelman mukaisesti standardoituja yksilö- ja ryhmädiagnostisia testejä ja kokeita koko peruskoulun ajan ongelmien tunnistamiseksi ja niihin puuttumiseksi varhaisessa vaiheessa. Testien avulla voidaan selvittää lapsen valmiuksia ja niiden tulokset voivat toimia lähtökohtina opetuksen sekä tuen suunnittelulle sekä yksilö- että ryhmätasolla. Testit toimivat myös oppilaan kehityksen seurantavälineenä.

Koulupsykologit tekevät tarvittaessa psykologisia tutkimuksia esi- ja perusopetuksessa oleville oppilaille. Psykologisilla tutkimuksilla arvioidaan oppilaan kognitiivisia valmiuksia,

kasvua ja kehitystä sekä tunne-elämää. Psykologinen osaaminen on opetushenkilökunnan käytettävissä myös konsultaatioiden ja luokassa tapahtuvan havainnoinnin kautta.

Resurssikeskukset

Kouvolassa kaupunkitason luokkamuotoista erityisopetusta tarjoavat koulut sekä maahanmuuttajien opetusta koordinoiva koulu muodostavat yhdessä resurssikeskuksen, joka tarjoaa palveluja esiopetukseen ja perusopetukseen. Konsultoivat erityisopettajat ja maahanmuuttajaopetuksen perehtyneet opettajat toimivat yhteistyössä koulujen ja esiopetuksen henkilöstön kanssa ja pyrkivät yhdessä löytämään ratkaisuja oppilaiden ongelmiin.

Resurssikeskusten palveluja ovat konsultaatio ja vertaistuki, tuki- ja arviointijaksot ja koulutustilaisuudet henkilöstölle. Resurssikeskukset kehittävät omaa osaamistaan erityispedagogisesta ja menetelmäosaamisen näkökulmista ja toimivat verkostomaisen työskentelyn asiantuntija- ja koordinoititehtävissä.

Varhaiskasvatuksen esiopetuksessa on resurssikeskustoimintaa monikulttuurisuustyön, pedagogisen pienryhmä-toiminnan, ympäristökasvatuksen sekä lapsen liikkumisen erityisosaamisaloilla.

Kotien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset periaatteet kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuen kysymyksissä

On tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin. Yhteistyötä tulee toteuttaa huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista kasvua, oppimista ja koulunkäyntiä. Yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Vastuu yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista.

Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus ja oppilaan ikäkaudelle sopiva osallistaminen. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta. Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista,

oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua yhteistyöhön sekä yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen.

Käsiteltäessä yksittäisen oppilaan tukeen liittyvää asiaa, oppilaan huoltajalle tulee antaa tietoa oppilasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä.

Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa.

Toimintatavat kuvataan vuosittaisessa suunnitelmassa.

8. Oppilashuolto

8.1. Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ja tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa, esimerkiksi perhe- ja nuorisoneuvola, lapsiperhepalvelut, lasten ja nuorisopsykiatrian yksiköt, nuorisopalvelut. Koulussa oppilashuollon palveluita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori-, psykologi- ja psyykkaripalvelut. Päiväkotien esiopetuksessa oppilashuollon palveluita ovat lastenneuvola-, psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Oppilashuollon toiminnasta tiedotetaan huoltajille koulun sisäisillä tiedotuskanavilla vanhempainilloissa sekä erillisillä tiedotteilla. Oppilaiden ja huoltajien osallisuus oppilashuollossa huomioidaan yhteisöllisessä oppilashuollon suunnittelussa.

Monialaista oppilashuoltoa säätelee sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaki että perusopetuslaki

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	Perusopetuslaki
• Yhteisöllinen oppilashuolto • Oppilashuoltoryhmä • Yksilökohtainen oppilashuolto • Oppilashuollon palvelut (kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja)	• Monialainen oppilashuoltotyö • Tuen kolmiportaisuuteen liittyvä työskentely • Kurinpitoon liittyvä työskentely • Työrauhaongelmat

• Monialainen asiantuntijaryhmä	• Muut oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät asiat
---	---

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset ryhmät

Monialainen ohjausryhmä on opetuksen järjestäjäkohtainen oppilashuoltoryhmä, joka vastaa kaupunkitason oppilashuollollisesta suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa yksikön oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Yksittäisiä oppilaita koskevat oppilashuollolliset asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavissa asiantuntijaryhmissä.

8.2. Yhteisöllinen oppilashuolto

Koulun oppilashuoltotyötä johtaa koulun rehtori. Koulun yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään kuuluu rehtorin lisäksi erityisopettaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja ja psyykkari sekä tarvittaessa muita toimijoita. Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Varhaiskasvatuksen esiopetuksen oppilashuoltotyötä johtaa yksikön johtaja. Varhaiskasvatuksessa toimii viisi alueellisesta oppilashuoltoryhmää: Aluekumpparit. Jokaisessa yksikössä toimii lisäksi yksikkökohtaisesti muodostetusta oppilashuoltoryhmä. Alueellista oppilashuoltoryhmää johtaa varhaiskasvatuksen palvelualueen esimies ja siihen kuuluvat alueen päiväkotien johtajat, lastenneuvoloiden terveydenhoitajat, psykososiaalisen oppilashuollon ja erityisvarhaiskasvatuksen edustajat sekä muiden lapsiperhepalveluiden edustajat. Yksikkökohtaisesta oppilashuoltoryhmästä vastaa esiopetusyksikön johtaja ja siihen kuuluu opetus- ja kasvatushenkilön edustajien lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä varhaiskasvatuksen kuraattori tai muu psykososiaalisen oppilashuollon edustaja.

Yhteisölliset oppilashuoltoryhmät vastaavat alueellisesta sekä yksikkökohtaisesta oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista.

8.3. Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia terveydenhuoltopalveluita sekä oppilashuollon kuraattori-, psyykkari- ja psykologipalveluita.

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa laaditaan oppilaskohtaiset oppilashuoltokertomukset, joita käsittelevät vain yksilökohtaiseen asiantuntijaryhmään kuuluvat henkilöt. Oppilashuoltokertomukset talletetaan ja säilytetään erillisten ohjeiden mukaisesti. Terveystenhuollon henkilöstö, psyykkarit, kuraattorit sekä psykologit kirjaavat lisäksi omat kirjauksensa potilaskertomuksiin ja asiakaskertomuksiin.

8.4. Oppilashuoltosuunnitelmat

Oppilashuollon suunnitelmia ovat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman oppilashuoltoa koskeva osuus, opetussuunnitelman oppilashuollon osuus sekä yksikkökohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat.

Koulukohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat kirjataan sähköiseen järjestelmään, jossa ne ovat koulun oppilaiden, huoltajien ja henkilökunnan nähtävillä. Suunnitelma sisältää kaupunkikohtaisen ja koulukohtaisen osuuden. Koulukohtaista osuutta arvioidaan ja päivitetään vuosittain.

Varhaiskasvatuksen esiopetuksen yksikkökohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat arvioidaan ja päivitetään vuosittain sekä tarvittaessa. Oppilashuoltosuunnitelmasta tiedotetaan ilmoitustauluilla ja mahdollisuuksien mukaan sähköisessä järjestelmässä.

Monialainen ohjausryhmä seuraa suunnitelmien toteutumista ja kooste yksikkökohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien arvioinneista käsitellään monialaisessa ohjausryhmässä vuosittain.

9. Monikieliset oppilaat

Esiopetusikäisen oppilaan suomen kielen opiskelu alkaa omassa esiopetusryhmässä. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Esiopetuksessa luodaan myönteisiä kieltenoppimistilanteita ja rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Esiopetuksen keskeiset sisältöalueet harjaannuttavat kielen käytön eri toimintoihin,

kotouttavat suomalaiseseen kulttuuriin ja vertailevat suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Oppimisprosessit nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen osa-alueisiin.

Kouvolaan muuttavat peruskouluikäiset lapset ja nuoret, jotka eivät osaa suomen kieltä, ohjataan perusopetukseen valmistavaan ryhmään. Valmistavassa opetuksessa on valtakunnallisiin perusteisiin pohjautuva, oma opetussuunnitelmansa. Vuoden kestävän valmistavan opetuksen jälkeen oppilas siirtyy opiskelemaan hänelle määrättyyn lähikouluun.

Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan opettaa suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdessä tai useammassa kielitaidon osa-alueessa. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt on määritelty opetussuunnitelman oppiaineet -osiossa

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on sidottu vuosiluokkiin muiden oppiaineiden tavoin. Oppilas saattaa tulla S2-opetukseen kesken perusopetuksen. Tuolloin ei välttämättä päästä luokkatasolle asetettuihin tavoitteisiin. Kouvolan esi- ja perusopetuksessa opiskelevalle oppilaalle, joka opiskelee suomea toisena kielenä, laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi. Mikäli oppilas tarvitsee opiskelunsa tueksi muusta kuin kielitaidosta johtuvaa tehostettua tai erityistä tukea, hänelle voidaan laatia lisäksi oppimissuunnitelma tai HOJKS.

Oppilaan S2-suunnitelmassa kuvataan koulunkäyntihistoria, vahvuudet ja tuettavat alueet, suomi toisena kielenä -opetuksen järjestämistavat sekä tavoitteet, sisällöt, menetelmät ja arviointi, menetelmät muiden oppiaineiden eriyttämisessä sekä työskentelytaidot. Myös maahanmuuttajaoppilaiden, kuten kaikkien oppilaiden opetuksessa, noudatetaan yhteisiä tavoitteita ja periaatteita. Keskeistä maahanmuuttajaoppilaiden opetuksessa on opiskeltavien asioiden eriyttäminen sekä oppilaan oppimista tukevien menetelmien käyttäminen.

Oman äidinkielen vahvaa osaamista tuetaan mahdollisuuksien mukaan. Oman äidinkielen opetuksesta pyritään järjestämään. Järjestämisestä määritellään erillisessä, oman äidinkielen opetussuunnitelmassa.

Erilaiset kulttuurit nähdään voimavarana, ja kulttuurien vuorovaikutusta tuetaan. Opetussuunnitelmassa monikulttuurisuuteen ja kieleen liittyviä kysymyksiä käsitellään laaja-alaista osaamista, toimintakulttuuria ja oppiaineita käsittelevissä luvuissa.

10. Valinnaisuus perusopetuksessa

10.1. Vieraiden kielten valinnaiset ja vapaaehtoiset oppimäärät

Vieraiden kielten valinnaisuudessa noudatetaan Kouvolan perusopetuksen kieliohjelmaa, joka on tämän opetussuunnitelman luvussa 2.2.2. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt on määritelty luvuissa 35–36.

10.2. Muut valinnaiset aineet

Koulu päättää kaupungin tuntijaon puitteissa omassa opetussuunnitelmassaan taide- ja taitoaineiden valinnaisaineiden sekä muiden valinnaisaineiden jakamisesta koulukohtaisesti. Koulu määrittelee opetussuunnitelmassaan tai vuosittaisessa suunnitelmassaan valinnaisaineiden tavoitteet ja sisällöt.

10.3. Painotukset

Koulujen on mahdollista antaa painotettua opetusta. Painotetun opetuksen antaminen edellyttää erillistä lautakunnan päätöstä. Painotetun opetuksen tavoitteet ja sisällöt kirjataan koulun opetussuunnitelmaan.

